

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Katedra občanského práva a pracovního práva

Tereza Hanslíková

Posesorní ochrana

Diplomová práce

Olomouc 2014

*„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma **Ochrana rušené držby** vypracovala samostatně a uvedla všechny zdroje, z nichž jsem při jejím sepsání čerpala.“*

V Hlučíně dne 10. 4. 2014

Ráda bych na tomto místě vyjádřila poděkování vedoucí své diplomové práce JUDr. Janě Křiváčkové, Ph.D., za její čas, podnětné připomínky i vedení při psaní této závěrečné práce.

Obsah

1. Seznam použitých zkratk	6
2. Úvod	7
3. Prameny právní úpravy posesorní ochrany v proměnách století	11
3.1. Římskoprávní základy	11
3.1.1. Držba ve starověkém Římě	11
3.2. Ochrana <i>possessia</i> dle práva rakouského	14
3.2.1. Právní povaha držby dle rakouského práva	16
3.2.2. Třídění držby dle nároku na poskytnutí právní ochrany	17
3.2.3. Držba práva a držba věci	19
3.2.4. Realizace ochrany držby v soudním řízení o posesorní ochraně	20
3.3. Deformace institutu posesorní ochrany v době socialismu	21
3.4. Ochrana pokojného stavu dle zákona č. 40/1964 Sb., ve znění novely č. 509/1991 Sb.	22
3.4.1. Nedostatky ochrany pokojného stavu	22
4. Rekodifikovaná podoba posesorní ochrany v zákoně č. 89/2012 Sb.	26
4.1. Charakteristika posesorní ochrany	26
4.2. Systematické zařazení posesorní ochrany v soukromém právu	26
4.2.1. Ochrana ústavně garantovaného práva na vlastnictví dle čl. 11 Listiny	28
4.3. Objekt posesorní ochrany	30
4.3.1. Hmotněprávní charakteristika držby	30
4.3.2. Předmět držební ochrany	32
4.4. Skutkové podstaty rušené držby	34
4.4.1. Svémocné jednání rušitele	34
4.4.2. Nároky držitele vzniklé rušebním jednáním	36
4.5. Význam a funkce posesorní ochrany	36
5. Soudní řízení o ochraně rušené či odňaté držby	38
5.1. Charakter řízení o žalobách z rušené držby	38
5.1.1. Vztah řízení o ochraně rušené držby a předběžného opatření dle ust. § 74 násl. OSŘ .	38
5.2. Zahájení řízení o žalobě proti rušené držbě	39
5.2.1. Náležitosti žaloby	40
5.2.2. Lhůta pro podání žaloby o rušené držbě	41
5.2.3. Pravomoc a příslušnost soudů k projednání a rozhodnutí ve věci	43
5.2.4. Účinky spojené s podáním žaloby	45
5.2.5. Procesní podmínky řízení	47

5.3. Průběh řízení o žalobách o rušení držby	49
5.3.1. Doručování	49
5.3.2. Jednání	51
5.3.3. Zjišťování rozhodných skutečností v řízeních o žalobách z rušení držby	52
5.3.4. Námitky žalovaného	53
5.4. Rozhodnutí ve věcech posesorní ochrany	56
5.4.1. Lhůta pro vydání meritorního rozhodnutí	56
5.4.2. Účinky rozhodnutí o ochraně rušení držby	58
5.4.3. Předběžná vykonatelnost rozhodnutí o posesorní ochraně	59
5.5. Opravné prostředky proti rozhodnutí	59
6. Závěr	61
7. Seznam použitých zdrojů	64
8. Shrnutí	69
9. Abstract	70
10. Klíčová slova	71

1. Seznam použitých zkratk

PO – posesorní ochrana

NOZ – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění

OZ 1964 – Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný do 31. 12. 2013

OZ 1950 – Zákon č. 141/1950, občanský zákoník, účinný do 31. 3. 1964

OZO – občanský zákoník občanský

ABGB – rakouský všeobecný zákoník občanský (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*)

OSŘ – Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZŘS – Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ZVSÚ – Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů

VSÚ – vyšší soudní úředník

SOP – soudní poplatek

NS – Nejvyšší soud

ÚS – Ústavní soud

2. Úvod

Začátek roku 2014 přinesl do oblasti soukromého práva výrazné změny. Přijetím zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a dalších doprovodných zákonů, došlo s účinností od 1. 1. 2014 ke kompletní proměně soukromého práva, a to od jeho základů, na nichž bylo doposud vystavěno, přes základní právní zásady, terminologii, celkovou systematiku a koncepci až po konkrétní právní instituty. Společným jmenovatelem všech těchto změn je přitom očištění soukromého práva od posledních pozůstatků socialistické ideologie, přežívajících v právních předpisech soukromého práva z doby před rokem 1989, v podobě několikrát novelizovaných a nepřehledných ustanovení občanskoprávních předpisů, vykazující množství nedostatků odporujících standardům evropských kontinentálních soukromoprávních úprav.¹

Jedním z motivů pro vypracování tohoto nového kodexu soukromého práva, na úrovni rovnající se kvalitou nepropracovanějším občanským zákoníkům v Evropě, je také dluh současné právní vědy vůči civilistice prvorepublikového období, která se mohla v období 30. let minulého století pyšnit vysokou úrovní kvality, precizností a myšlenkovou vytríbeností soukromého práva. Tyto atributy jsou přitom seznatelné také v osnově československého zákoníku občanského z r. 1937, jež byla ve své době vyvrcholením snah o vytvoření jednotného československého občanského zákoníku, a která se v mnoha dílčích oblastech stala nosným základem a předlohou pro dnešní podobu NOZ.

Když jsem tedy přemýšlela nad výběrem tématu své diplomové práce, vnímala jsem přijetí NOZ jako velkou příležitost, nabízející širokou škálu nových či nově pojatých právních institutů, které zatím nebyly zcela probádány, ale které současně nejsou zcela neznámými, neboť stojí na pevných základech svých inspiračních předloh. Chtěla jsem proto zvolit oblast, zajímavou nejen z hlediska své převratnosti v porovnání s předchozím občanským zákoníkem, ale také svou provázaností s historicko-právními prameny první republiky. Proto jsem se rozhodla zabývat se problematikou posesorní ochrany, inspirovanou právní úpravou rakouského občanského zákoníku, resp. vládním návrhem československého občanského zákoníku z roku 1937.

Domnívám se, že zmíněný dluh československé civilistice je právě v oblasti ochrany držby nezpochybnitelný. Zatímco v době aplikace OZO představovala právní úprava

¹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k návrhu zákona občanský zákoník. PSP ČR, tisk 362/0

posesorní ochrany účinný prostředek k ochraně držeckých práv žalobců prostřednictvím propracovaného systému soudních žalob, zásluhou událostí v průběhu 20. století byla posesorní ochrana s přijetím každého dalšího občanskoprávního kodexu čím dál více deformována. Konečným výsledkem tohoto příkrého vývoje byla právní úprava ochrany pokojného stavu obsažená v předchozím občanském zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění zákona č. 509/1991 Sb., která se však s původním pojetím posesorní ochrany značně rozcházela.

Staronová úprava posesorní úpravy v NOZ tedy v podstatě kopíruje příslušná ustanovení vládního návrhu občanského zákoníku z r. 1937. Důvodem je snaha autorů zákona znovu pozvednout tuto oblast civilního práva na úroveň, které se těšila za doby první republiky. Zda se podařilo tento záměr skutečně naplnit, se však ukáže až s odstupem delšího časového období aplikační praxí.

Ruku v ruce se změnou hmotněprávní úpravy posesorní ochrany v novém občanském zákoníku jde také změna předpisů procesních, jejichž prostřednictvím je tato ochrana realizována. S ohledem na přenesení rozhodovací pravomoci z obecních úřadů na soudy, je tato procesní úprava nově obsažena v občanském soudním řádu.

Římskoprávní rčení „*beati possidetis*,“ tedy šťastní ti, kdož drží,² nenašlo v období do konce roku 2013 své uplatnění. Nefunkční a málo používaná ochrana pokojného stavu, která měla držbu ve společenských vztazích chránit, způsobila, že z institutu držby, vydržení nebo samotné posesorní ochrany se stal spíše historismus, který dnes nemá své jisté místo v povědomí obyvatel ČR.

Ve své diplomové práci se proto budu zabývat tím, zda rekonstrukce soukromého práva v oblasti držby a posesorní ochrany poskytne držitelům účinnější způsob ochrany jejich držby, a bude schopna poskytnout stejný stupeň ochrany, jako tomu byla v době účinnosti OZO.

Dále bude předmětem mého zkoumání to, zda roztříštěnost posesorní ochrany mezi procesní a hmotněprávní předpis nepovede k dezorientaci v právních předpisech soukromého práva a zda nebude podroben kritice právních odborníků, z důvodu své nesystematičnosti. Zabývat se budu i zařazením řízení na ochranu rušené držby v rámci

² VLÁŠEK, Jan. *Právní aspekty držby v návrhu nového občanského zákoníku* [online]. epravo.cz, 9. dubna 2009 [citováno 23. 10. 2013]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-aspekty-drzby-v-navrhu-noveho-obcanskeho-zakoniku-55791.html>.

OSŘ a zhodnotím důvody, pro které se zákonodárce rozhodl nezařadit toto řízení do nového zákona o zvláštních řízeních soudních. Soustředím se i na to, zda úprava řízení o žalobách z rušené držby v OSŘ odpovídá své hmotněprávní úpravě, a zda tato nová právní úprava nekoliduje s obecnými ustanoveními občanského soudního řádu.

Dále se soustředím na analýzu platné procesní úpravy ochrany rušené držby v OSŘ a pokusím se najít řešení některých zásadních aplikačních problémů, které mezi soudci vyvolává. Zaměřím se na to, zda nová právní úprava odstraňuje hlavní nedostatky dosavadní právní úpravy pokojného stavu, na přínos přenesení rozhodovací pravomoci na soudce, význam stanovení striktních krátkých lhůt pro podání žaloby i rozhodnutí, či přínos předběžné vykonatelnosti usnesení o poskytnutí posesorní ochrany.

Posledním, avšak neméně významným bodem zkoumání v rámci této práce pak bude to, jaké důsledky může rozhodování soudů ve věcech ochrany rušené držby přinést. Dle platné právní úpravy je totiž možné, dosáhnout podáním posesorní žaloby ochrany držitele oproti vlastníku věci, či osobě, jíž jistě právo skutečně náleží. V krajních případech tedy může dojít k problematickým situacím, kdy vlastník věci bude povinen strpět držbu někoho jiného, ačkoli je vlastnické právo k věci silnějším právním titulem nežli držba samotná. Zabývám se proto i otázkou, zda tato skutečnost není v rozporu s ústavním pořádkem České republiky a nepředstavuje zásah do ústavně garantovaných práv občanů ČR.

Při zpracování této diplomové práce se soustředím na rozbor účinné právní úpravy posesorní ochrany v rámci rekodifikovaného soukromého práva a její komparací s prostředky ochrany držby z pohledu právní úpravy předešlé. Součástí bude i kritické zhodnocení nové právní úpravy z hlediska použitelnosti v praxi a také analýza příslušných ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, týkající se realizace posesorní ochrany, s důrazem na aplikační problémy.

Vzhledem k návaznosti nové právní úpravy posesorní ochrany na historické právní prameny budu při zpracování této práce používat relevantní historické zdroje a literaturu, vztahující se k předchozí právní úpravě, použitelnou zejména pro komparaci příslušných právních úprav a také nové odborné publikace vznikající dle účinné právní úpravy občanského práva a civilního procesu.

Má práce se člení do tří velkých kapitol, které zkoumají posesorní ochranu z různých úhlů pohledu. První z nich analyzuje prameny právní úpravy posesorní ochrany a zdůrazňuje prvky, společné s aktuálním zněním NOZ. Druhá kapitola zkoumá posesorní ochranu z hlediska její hmotněprávní úpravy a zabývá se především předmětem posesorní ochrany, povahou držby a skutkovými podstatami, proti nimž posesorní ochrana směřuje. Poslední kapitola je ryze procesního charakteru, soustředěná na soudní proces poskytování rozhodnutí o ochraně držby, s poukázáním na odchylky ve srovnání s klasickým sporným řízením.

Výzkumné otázky se tedy týkají hmotněprávní i procesní úpravy. V práci budu hledat odpověď na otázky, v čem spočívají hlavní výhody a přínos posesorní ochrany, z jakých důvodů byla v minulosti opomíjeným a nefunkčním institutem a jakým způsobem se nová právní úprava snaží tyto nedostatky zhojit. Budu se zabývat také efektivitou soudního řízení o poskytování posesorní ochrany, jeho průběhem a pokusím se nastínit i nejasnosti, které nová právní úprava přináší.

3. Prameny právní úpravy posesorní ochrany v proměnách století

Přestože tato práce není zaměřena na historický popis vývoje držebního práva a jeho ochrany v průběhu dějin, považuji za vhodné zabývat se alespoň těmi nejdůležitějšími historickými milníky, které zásadně ovlivnily koncepci posesorní ochrany v rámci rekodifikace soukromého práva v současnosti.

S ohledem na to, že při aplikaci nové právní úpravy budou soudci, advokáti i další odborníci různých právních profesí v hojné míře čerpat právě z historických pramenů, z nichž účinný občanský zákoník vychází, mám za to, že zkoumání historicko-právních souvislostí z pohledu ochrany držby je velmi přínosné.

3.1. Římskoprávní základy

Tradiční romanistika je základním nosným pilířem kontinentálního soukromého práva, z něhož vychází většina významných civilních kodexů v Evropě. Vzhledem k přijetí nové právní úpravy posesorní ochrany držby v zákoně č. 89/2012 Sb., jehož inspiračními vzory byly právě kodexy různých zemí Evropy (švýcarský, italský či rakouský) a také kodexy platné na území České republiky v minulosti, zejména pak obecný zákoník občanský,³ je římské právo pro oblast ochrany držby výchozí i v NOZ.

3.1.1. Držba ve starověkém Římě

Kořeny držby a její ochrany sahají, stejně jako je tomu u převážné části soukromoprávních institutů, až do dob římského práva. Z tohoto období také pochází tradiční lat. pojmenování držby jako „*possessio*“,⁴ resp. práva držebního jako „*ius possessionis*“,⁵ osoby vykonávající držbu jako „*possessor*“ a označení zvláštní ochrany poskytované právu držby jako „*posesorní*“. Z tohoto jazykového překladu tedy vyplývá, že účelem posesorní ochrany je výhradně ochrana držby. Přestože mohou dnes tyto termíny působit archaicky, je možné považovat je za ustálené právní termíny, právní vědou používané dodnes.

³ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k návrhu zákona občanský zákoník. PSP ČR, tisk 362/0

⁴ BUBELOVÁ, T. Kamila. Držitel – detentor nebo possessor? IN VYHNÁLEK, Leoš (ed). *Acta universitatis palackianae olomouensis facultas iuridica*. Olomouc: Nakladatelství UP, 2000, s. 29.

⁵ Právo držby jako součást vlastnického práva je označováno lat. označením *ius possidendi*.

Na rozdíl od koncepce držby v NOZ, činila římská věda rozdíl mezi držbou věci, kdy předmětem této držby mohla být pouze věc hmotná a držbou práva, připouštějící jeho opětovný výkon.⁶ Římané zpočátku nepřisuzovali držbě samotné, a potažmo ani *possessori* ochraně, ve smyslu ochrany subjektivního práva držitele, velký význam, neboť držba byla považována za projev vlastnického práva k věci. Proto také ten, kdo fakticky vykonával moc nad věcí, byl považován za jejího vlastníka, a toto jeho chování bylo považováno za výkon jeho *ius possidendi* jako jedné ze složek jeho vlastnického práva. Převládá tedy právní názor, že faktický stav odpovídá tomu, co je po právu.⁷ Takové osoby byly v římské terminologii nazývány jako „*beatus possidendi*“ („blažení, kteří drží“), s ohledem na výhodné důkazní postavení držitelů v případném soudním sporu, v němž se uplatnila domněnka, že kdo má k věci či právu držbu, je také jejím skutečným vlastníkem.⁸

Potřeba ochrany držby je některými autory spojována s užíváním veřejných pozemků, tzv. *ager publicus*, jež nebyly způsobilým předmětem vlastnictví, avšak bylo možné vykonávat nad nimi držbu. Bylo proto nezbytné, poskytovat tomuto stavu právní ochranu.⁹ Kromě toho byly také významnou oblastí chráněných držebních vztahů situace, kdy u držitelů v dobré víře docházelo k běhu vydržecí lhůty. Institut vydržení je přitom v římském právu znám již ze Zákona dvanácti desek.¹⁰

3.1.2. Ochrana držby prétorskými interdikty

Ochranu držby zajišťovaly tzv. prétorské interdikty, které jsou posesorní ochranou v pravém smyslu slova, a které je možno charakterizovat jako předběžné opatření orgánu odlišného od soudu, kterým byla prozatímně poskytnuta ochrana faktického stavu, jež byl z nějakého důvodu narušen. Takto poskytovaná ochrana prostřednictvím vydávání závazných a právně vynutitelných interdiktů měla plnit dvojí úlohu: jednak měla chránit výkon vlastnického práva, resp. práva držebního a druhotně měla zabezpečovat klidné uspořádání poměrů pro hrozící spor o vlastnické právo.¹¹

⁶ PETR, Bohuslav. Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby a vydržení. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 17, s. 613.

⁷ Tamtéž.

⁸ KINCL, Jaromír. URFUS, Valentin. SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 162.

⁹ SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 213.

¹⁰ KINCL, Jaromír. URFUS, Valentin. SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 163.

¹¹ Tamtéž, s. 165.

Tato prétorská ochrana nebyla poskytována soudně, a to ze stejných důvodů, jako tomu bylo v případě ochrany pokojného stavu dle § 5 OZ 1964, kterou zajišťovaly orgány místní správy. Důvodem byla především znalost místních poměrů, která měla usnadnit urychlené vyřízení věci a poklidné uspořádání vzájemných vztahů mezi držitelem a rušitelem aspoň do doby, než dojde k dohodě mezi těmito dotčenými, nebo k podání reivindikační žaloby.

3.1.3. Účinky prétorských interdiktů dle římského práva

Prétorské interdikty byly autoritativními příkazy úředních osob, nadané výkonem státní správy římského impéria, vydávané ve věcech poskytnutí ochrany rušené držbě a ochrany proti odnětí držby. Za jejich porušení hrozilo uložení sankce ve formě vysoké peněžité pokuty, či provedení exekuce.¹²

Římské právo rozlišovalo tyto interdikty podle toho, jaké chování postihovaly, na *interdicta retinendae possessionis*, zajišťující ochranu držby před jejím rušením a *interdicta recuperandae possessionis*, sloužící k ochraně proti svémocnému odnětí držby, které mohly být použity pouze u věcí nemovitých.^{13,14} Pokud se tedy spor týkal rušení držby nemovitosti, interdikt obsahoval příkaz „*uti possidetis*“,^{15,16} kterým stranám sporu zakázal jakkoli měnit stav držby v okamžiku jeho vydání. Stanovil tedy povinnost rušitele zdržet se pokračování v rušebním jednání. Došel-li však prétor na základě zjištěných okolností k závěru, že dosavadní držitel je držitelem ve zlé víře, ochranu prostřednictvím držebního interdiktu poskytl naproti tomu rušiteli. Žalobci současně přikázal takovou držbu jemu navrátit, aby se tak docílilo souladu se stavem, který existoval před situací, jež byla podnětem pro vydání tohoto interdiktu. Tento interdikt proto plnil funkci *rekuperační*, jež zajišťovala zpětné navrácení držby tomu, kdo je v ní rušen rušitelem ve zlé víře.¹⁷

Došlo-li k závažnějšímu jednání, spočívajícím v úplném odnětí držby nemovité věci, vydal prétor příkaz, kterým rušiteli stanovil povinnost takto odňatou držbu navrátit zpět jejímu držiteli. Účinkem tohoto druhu interdiktu tedy bylo zpětné navrácení držby. Výjimka, týkající se ochrany rušitele v případě nepoctivého držitele se připouštěla proti držiteli, který získal držbu násilím. Pokud se však jednalo o násilí vysoké intenzity, např. ozbrojené násilí, prétor rušiteli ochranu neposkytl, neboť zde chránil vyšší společenský zájem na zákazu

¹² KINCL, URFUS, SKŘEJPEK: *Římské právo...*, s. 165.

¹³ Tamtéž, s. 166.

¹⁴ KNAPP, Viktor. *Quieta non movere* (§ 5 obč. zák.). *Právní praxe*, 1993, č. 5, s. 265.

¹⁵ „*držte do budoucna tak, jako držíte nyní.*“

¹⁶ KINCL, URFUS, SKŘEJPEK: *Římské právo...*, s. 165.

¹⁷ Tamtéž.

použití takového druhu násilí. Tyto prétorské interdikty byly, na rozdíl od výše zmíněného, adresovány pouze rušiteli.¹⁸

V případě posesorní ochrany poskytované věcem movitým obsahoval příkaz prétora latinskou formuli „*utrubi*“.^{19,20} Řízení, v jehož průběhu byl tento interdikt vydáván, ovládal značný formalismus, charakteristický pro dobu římského práva. Věc, o jejíž držbu v řízení šlo, musel ten, v jehož moci se nacházela, nejdříve odevzdat prétorovi, který ji pak následně přisoudil té straně, která s ní v průběhu předcházejícího roku, nakládala po delší dobu.²¹

Ve všech případech interdiktů ochrany platilo, že prétori nerozhodují o právním vztahu k dané věci, ale vždy jen o stavu faktickém. Ačkoli tedy jejich rozhodnutí zakládalo stranám držebního sporu práva a povinnosti, adresátem povinnosti zdržet se rušení mohl být i ten, kdo byl po právu vlastníkem věci.

3.2. Ochrana *possessia* dle práva rakouského

Rakouský všeobecný zákoník občanský je nejvýznamnějším soukromoprávním zákoníkem platným na našem území, přestože z pohledu celoevropského srovnání je mu přiznáván jen malý význam.²² Jeho hlavní předností byla především myšlenková vytříbenost, vysoká filozofická úroveň a respekt k principům svobody, rozumu a rovnosti lidí,²³ projevující se typicky např. v oblasti autonomie vůle subjektů či v ochraně práv.²⁴

ABGB byl od okamžiku svého vyhlášení v roce 1811 závazným soukromoprávním kodexem nejen pro Rakousko samotné, ale také pro země, které byly v tomto roce součástí rakouského císařství, tedy i země české.²⁵ Byl to první ucelený kodex soukromého práva aplikovaný na našem území. Dodnes je proto českými právními autoritami považován za jeden z nejzdařilejších a nejvýznamnějších soukromoprávních kodexů, což dokládá i to, že je tento zákon platný v Rakousku a Lichtenštejnsku i v současnosti.²⁶

¹⁸ KINCL, URFUS, SKŘEJPEK: *Římské právo*..., s. 165.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ „u kterého z obou“

²¹ KINCL, URFUS, SKŘEJPEK: *Římské právo* ..., s. 166.

²² ELIÁŠ, Karel. Inspirační síla všeobecného zákoníku občanského v návrhu občanského zákoníku pro Českou republiku. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *200 let ABGB - od kodifikace k rekodifikaci českého občanského práva*. Praha: Leges, 2011, s. 11.

²³ Tamtéž.

²⁴ HORÁK, Ondřej. In MELZER, Filip. TÉGL, Petr (ed). *Občanský zákoník I. svazek §1-117 Obecná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 35.

²⁵ ABGB však neplatil na území Slovenska a Podkarpatské Rusi.

²⁶ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k návrhu zákona občanský zákoník. PSP ČR, tisk 362/0

Rakouská koncepce držby a posesorní ochrany má pro vymezení a aplikaci ustanovení věnujících se úpravě ochrany držby v NOZ zásadní význam. Je tomu tak proto, že v této oblasti se rakouské právo stalo stěžejním inspiračním zdrojem a předlohou pro vypracování znění příslušných ustanovení NOZ.²⁷ Správné pochopení současné soukromoprávní úpravy a jednotná aplikace konkrétních ustanovení NOZ týkající se této oblasti, je proto v mnohém propojena s tím, jak bylo k těmto otázkám přistupováno za účinnosti ABGB. Podle mého názoru je proto nepochybné, že rakouská občanskoprávní nauka bude výchozím pramenem poznání pro odbornou právnickou obec pro aplikaci a interpretaci NOZ, a to zejména v počátcích jeho existence, kdy bude z důvodu absence judikatury a literatury nutné navracet se ke starším pramenům.

ABGB byl také prvním občanským zákoníkem účinným na území samostatného Československa po r. 1918. Přijetím zák. č. 11/1918 Sb., známým také jako „recepční norma,“ byla do československého právního řádu v rámci zachování kontinuity vtažena právní úprava, dosud platná v rámci Rakouska - Uherska. Konkrétně se jednalo o rakouský občanský zákoník, uherské občanské právo²⁸ a německý občanský zákoník (BGB), který platil na území Hlučínska.²⁹

Tato mnohokolejnost úpravy, roztržštěna podle zeměpisné polohy jednotlivých oblastí, vedla ke snahám o přijetí vlastního jednotného civilního kodexu. Ty vyústily ve vypracování vládní osnovy československého zákoníku občanského z roku 1937, která jako svou předlohu použila právě ABGB. Cílem prací na novém zákoníku bylo jednak odstranění nežádoucího stavu, kdy vedle sebe existovalo několik právních řádů,³⁰ a dále také modernizace těch oblastí soukromého práva, které to s ohledem na vývoj společnosti vyžadovaly. V neposlední řadě šlo také o vytvoření ucelené kodifikace občanského práva pro Československou republiku.³¹ Z toho je patrné, že i po vzniku samostatné Československé republiky byl rakouský zákoník stále živým právem, který na našem území platil až do 50. let. 20. stol., kdy byl nahrazen tzv. „středním“ socialistickým zákoníkem občanským, který znamenal revoluční odklon od dosavadních občanskoprávních tradic a zásad směrem k socialismu.

²⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 432.

²⁸ Narodil od ABGB nemělo obecnou kodifikovanou podobu, ale existovalo pouze jako právní obyčej, speciální zákony a kuriální decízie.

²⁹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I. díl*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 59.

³⁰ Zejména odstranění dvoj kolejnosti práva platného na Slovensku a Čechách.

³¹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva k návrhu zákona občanský zákoník*. PSP ČR, tisk 362/0

Na tomto místě proto chci věnovat pozornost alespoň těm nejdůležitějším ustanovením ABGB, jež mají souvislost s posesorní ochranou, na které budu v podrobnostech dále navazovat při analyzování a hodnocení současné občanskoprávní úpravy obsažené v NOZ.

3.2.1. Právní povaha držby dle rakouského práva

Obtížné vymezení držby dokládá historický, dosud jednoznačně nevyřešený spor o to, zda je držba subjektivním právem, či pouhým faktickým stavem.³² Ačkoli na obou stranách tohoto sporu stojí ty největší právní autority evropského právního myšlení, názory se dosud rozcházejí. Římský právník Papinianus, zastával názor, podle něhož „držba není jen něco tělesného, nýbrž má i právní účinek.“³³ Středověký myslitel Savigny a významný československý právník A. Randa, naopak držbě statut subjektivního práva nepřisuzovali a považovali ji za pouhé faktum.³⁴ Randa vyjádřil názor, že držba je „skutkový výkon obsahu jistého práva, bez ohledu na jeho jsoucnost, čili skutkovým výkonem jistého obsahu vůle, jenž by – jsa právně uznán – určité právo tvořil.“³⁵ ... „Není tudíž ani právem, ani neprávem, nýbrž stojí (jako sice skutkový, přesto však právně chráněný stav) vedle práva.“³⁶ Považoval tedy držbu za faktický stav, se kterým právo spojuje určité zvláštní právní následky, a to ve formě zvláštní ochrany formou příkazních interdiktů, potažmo soudního rozhodnutí.^{37, 38} Podle něj však přiznání této ochrany záleží jen na vůli zákonodárce³⁹ a je tedy následkem, nikoli příčinou a není tudíž ani obsahem práva držby.⁴⁰ Naopak faktum spočívající v držbě může existovat bez ohledu na zákonodárcův záměr. Proto tvrdí, že držba stojí jako zvláštní institut vedle systému subjektivních práv.⁴¹

³² SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 213 – 214.

³³ KNAPPOVÁ, Marta. Držba. *Právo a zákonnost*, 1992, ročník XL, č. 10, s. 580.

³⁴ SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 214.

³⁵ SPÁČIL, Jiří. Předmluva. In RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 13.

³⁶ Tamtéž, s. 14.

³⁷ SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 234.

³⁸ Opačný názor zastával J. Krčmář, jež ve své publikaci *Právo občanské II. Práva věcná*. Praha: Knihovna sborníků vět právních a státních, 1946, s. 68 uvádí: „držení se rovná skutečnosti práva.. norma základní a sankční platí ve prospěch toho, kdo si počíná tak, jako si zpravidla počínají osoby, kterým přísluší nějaké jiné právo... Podle toho by bylo možné zformulovati, že ten, kdo má držbu, má právo držby.“

³⁹ SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 234.

⁴⁰ SPÁČIL, Jiří. Předmluva. In RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 15.

⁴¹ SPÁČIL, Jiří. Předmluva. In RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 14.

Protichůdný a pragmatičtější pohled přinesla teorie R. von Iheringa, který držbu považuje za subjektivní právo právě proto, že ji zákonodárce, z důvodu jejího hospodářského významu, zařazuje do právního řádu.^{42, 43}

Komentář k OZO k uvedenému problému zaujal jednoznačný usměrňující postoj. Je-li totiž OZO koncipován jako systém subjektivních práv, podle něhož chápe vlastnictví k věci jako právo vlastnické, služebnost jako právo služebnosti nebo obligace jako právo obligační, není možné stavět držbu vedle těchto práv, protože zákoník takový prostor neposkytuje.⁴⁴ Z toho autoři komentáře usuzují, že stejně tak i držba je právem držby, které proto lze považovat za subjektivní právo. To potvrzuje i zařazení držby mezi práva věcná.

Zároveň však autoři komentáře dodávají, že na rozdíl od jiných institutů, držba zdaleka nepožívá tak silné právní ochrany jako je tomu u vlastnického práva.⁴⁵

3.2.2. Třídění držby dle nároku na poskytnutí právní ochrany

Ochrana držby dle ABGB mohla být realizována jako ochrana petitorní nebo posesorní, přičemž klíčovým rozdílem mezi příslušnými žalobami bylo to, o čem soudy v řízení zahajovaném na návrh žalobce, rozhodovaly. V případě ochrany petitorní to byla otázka, komu náleží k věci „lepší právo,“ v případě posesorní ochrany, rozhodoval soud pouze o ochraně posledního poklidného stavu držby⁴⁶ a jeho navrácení, popř. též o náhradě škody.⁴⁷ Držba se dle možností její ochrany dělila na tyto druhy:

1. *Possessio civilis*

Této držbě byla poskytována nejsilnější právní ochrana, neboť držitel se mohl domáhat jak ochrany posesorní, tak petitorní.^{48, 49} Právě s ohledem na možnost domáhat

⁴² SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 214 - 219.

⁴³ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 67.

⁴⁴ ROUČEK, František. SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl II*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI Publishing, 2002, s. 71.

⁴⁵ PETR, Bohuslav. Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby a vydržení. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 17, s. 613.

⁴⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. svazek § 1 – 487*. 1. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 69.

⁴⁷ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. Díl II*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 439.

⁴⁸ Publiciánská žaloba.

⁴⁹ SPÁČIL, Jiří. Předmluva. In RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha: ASPI, 2008, s. 14.

se petitorní ochrany, považuje J. Spáčil pouze tento druh držby za subjektivní právo.⁵⁰ Podmínkou však bylo, že se musí jednat o držbu poctivou, řádnou a pravou. Kritérium řádnosti držby dle § 316 OZO spočívá v tom, že se držba opírá o platný právní důvod způsobilý k nabytí práva.⁵¹ Další podmínkou je dobrá víra držitele, která činí držbu poctivou (§ 326 OZO). V neposlední řadě bylo také potřeba vyloučit, že se jedná o nepravou držbu, spočívající dle § 345 OZO, v tom, že jí držitel získal potajmu, lstí nebo se v ní vetřel.⁵²

2. *Possessio ad interdicta*

Jednalo se o držbu prostou, neřádnou, čili takovou, která se oproti držbě ad 1) neopírala o žádný, byť jen domnělý právní důvod. Dokonce se mohlo jednat o držbu nepoctivou, čili takovou, jak uvádí § 326 OZO, kdy držitel ví nebo mu musí být z okolností zřejmé, že věc, nacházející se v jeho držbě, náleží jiné osobě.⁵³ V tomto případě tedy mohlo dojít k situaci, kdy byl držitel chráněn proti vlastníku věci. Absence pravosti držby však mohla být žalovaným v průběhu řízení o posesorní ochraně namítána a umožňovala tak odvrátit případy poskytnutí ochrany např. zloději vůči vlastníku. Tato držba byla chráněna nejdříve prétorskými interdikty, které byly později nahrazeny zvláštními držebními žalobami proti odnětí či rušení držby.⁵⁴ Těmto případům byla tedy poskytována pouze ochrana posesorní, což znamená, že v porovnání s držbou ad 1) měl držitel slabší právní postavení.

3. *Possessio naturalis*

Držbu naturální známe dnes pod pojmem *detence*. Jedná se o stav, kdy osoba nemá úmysl jednat s věcí jako se svou vlastní⁵⁵ a v přesném slova smyslu tedy vůbec o držbu nejde, neboť zde není dán jeden ze dvou určujících prvků existence držby. Osoba, které náležel pouze tento druh držby, tedy detentor, býval také označován jako majitel.^{56, 57}

Přesto však i detentor mohl u soudu uplatnit nárok na posesorní ochranu, neboť i on je držitelem práva k držené věci. Typickým příkladem může být nájemník, kterému náleží držba nájemního práva, chráněná posesorní ochranou. Ochrana předmětu nájmu

⁵⁰ SPÁČIL, Jiří. Předmluva. In RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha: ASPI, 2008, s. 14..

⁵¹ Tamtéž.

⁵² ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku...*, s. 176.

⁵³ Tamtéž, s. 141.

⁵⁴ SPÁČIL, Jiří. Předmluva. In RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 14.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ BUBELOVÁ, T. Kamila. Držitel – detentor nebo possessor? IN VYHNÁLEK, Leoš (ed). *Acta universitatis palackianae olomouensis facultas iuridica*. Olomouc: Nakladatelství UP, 2000, s. 29.

⁵⁷ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku...*, s. 69.

však spadá pod ochranu jejího držitele, čili pronajímatele. Tento přístup je platný i v NOZ.^{58, 59}

Ochrana držby dle OZO tedy byla odvislá od toho, o jaký druh se v konkrétním případě jedná. Tento model kopíruje i NOZ, který třídí držbu z hlediska stejných kritérií pravosti, řádnosti a poctivosti. Oproti předchozímu stavu v OZ 1964, který znal pouze rozdíl mezi držitelem oprávněným a neoprávněným,⁶⁰ bude sice toto třídění komplikovanější, ale myslím si, že bude mnohem lépe reagovat na potřeby společnosti a bude dobře odrážet společenskou realitu, v níž vznikají rozličné situace, vyžadující odstupňovanou právní ochranu.

3.2.3. Držba práva a držba věci

Jak jsem uvedla výše, OZO, resp. vládní návrh občanského zákoníku z r. 1937, jsou stěžejními předlohami pro úpravu držby v NOZ. Přestože návrh z r. 1937 nebyl ve vztahu k OZO nijak převratný a usiloval spíše jen o jeho novelizaci spolu se snahou o vytvoření prvního ryze československého občanskoprávního kodexu,⁶¹ právě otázka vymezení předmětu držby je v těchto dvou pramenech odlišná. OZO ve svém § 311 vymezil předmět držby tak, že stanovil: „*všechny hmotné a nehmotné věci, které jsou předmětem právního obchodu, mohou být vzaty v držbu.*“⁶² Za věci nehmotné přitom považuje především práva.⁶³ Oproti tomu ust. § 246 návrhu z r. 1937 předmět držby charakterizuje následovně: „*držeti lze práva, která jsou v právním obchodu a dopouštějí trvalý nebo opětovný výkon.*“⁶⁴ Zatímco tedy OZO rozlišoval mezi držbou věci a držbou práva, vládní návrh z r. 1937 už počítá pouze s jednotným pojetím držby *práv*. Tvůrci účinného občanského zákoníku se proto museli při vytváření koncepce držby rozhodnout, která z uvedených variant bude pro naše právní prostředí přiléhavější.

Nakonec bylo rozhodnuto o zavedení jednotného modelu pojetí držby, který za její předmět považuje držbu práv, vycházející z myšlenek profesora Jana Krčmáře. Do podoby účinného zákoníku byla tedy převzata jeho teze, dle které rozlišování držby na držbu věci

⁵⁸ RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 33.

⁵⁹ ROUČEK, F. SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 176.

⁶⁰ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 738.

⁶¹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I. díl*. 5. vydání. Praha: Vydavatelství Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 60.

⁶² ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 77.

⁶³ Tamtéž, s. 78.

⁶⁴ Tamtéž, s. 78.

a držbu práva je nadbytečné, neboť o držbu práva se jedná i v případě držby vlastnického práva.⁶⁵

3.2.4. Realizace ochrany držby v soudním řízení o posesorní ochraně

Držbě byla rakouským právem přiznána vcelku silná ochrana, a to jednak svépomocným zásahem, směřující proti bezprostředně hrozícímu či trvajícím zásahům do nerušené držby, který však měl být prostředkem nápravy *ultima ratio*, a dále také ochrana soudní, posesorní, díky níž bylo možné na držbu nahlížet nejen z hlediska faktického uspořádání vztahů mezi subjekty práva, ale také jako na právní stav, kterému je soudy v obecném soudnictví poskytována soudní ochrana.⁶⁶ Dle následků, které vůči držiteli narušením jeho držby nastaly, byly rozlišovány dva druhy žalob, a to žaloba pro rušení držby (*interdicta retinendae possessionis*), jíž se mohl žalobce dovolat ochrany vůči tomu, kdo do jeho faktické moci zasáhl, a dále žaloba pro vypuzení z držby (*interdicta recuperandae possessionis*), proti úplnému odnětí moci nad předmětem jeho držby.⁶⁷ Nadto bylo možné v soudním řízení žádat o poskytnutí ochrany petitorní.

Otázky příslušnosti soudu v řízeních o posesorní ochraně upravoval zákon č. 111/1895 z. ř., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (tzv. jurisdikční norma). Věcně příslušnými byly vždy okresní soudy.⁶⁸ Místní příslušnost soudů v případech týkajících se nemovitostí, upravovalo ust. § 81, které činilo příslušným soud, v němž se daná nemovitost nachází. V případě movitých věcí byl příslušným soud, v jehož obvodu k rušení došlo. Mám za to, že tato úprava místní příslušnosti byla zvolena proto, aby bylo v zájmu poskytnutí naléhavé ochrany držby, rozhodováno orgány v nejbližším okolí. Soudy byly navíc povinny dodržet pro vydání tohoto rozhodnutí velmi krátké zákonné lhůty. Tím došlo k naplnění účelu PO, kterým je včasné narovnání vzájemného vztahu držitele a rušitele.

⁶⁵ VLÁŠEK, Jan. *Právní aspekty držby v návrhu nového občanského zákoníku* [online]. epravo.cz, 9. dubna 2009 [citováno 23. 10. 2013]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-aspekty-drzby-v-navrhu-noveho-obcanskeho-zakoniku-55791.html>.

⁶⁶ SPÁČIL, Jiří. Předmluva. In RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 6.

⁶⁷ RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 32.

⁶⁸ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. Díl I*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 131.

Pro dosažení maximální účinnosti poskytnutí posesorní ochrany byla dokonce tato soudní řízení zařazena mezi věci „*feriální*“, pro něž neplatily obecně platné soudní prázdniny.⁶⁹ To podle mého názoru potvrzuje zvláštní charakter těchto řízení s ohledem na nutnost urychleného urovnání akutního sporu. Další zvláštností byla např. povinnost žalobce označit svůj návrh na zahájení řízení na ochranu držby výslovně na obálce, v němž návrh soudu zasílá, aby byly předány soudcům k urychlenému nařízení jednání.⁷⁰

3.3. Deformace institutu posesorní ochrany v době socialismu

Nástup komunistického režimu v roce 1948 znamenal zásadní přerod československého práva, zvláště pak soukromého, jehož význam byl v této éře výrazným způsobem oslaben. Proto byly téměř okamžitě po převzetí moci Komunistickou stranou Československa zahájeny práce na novém občanském zákoníku, na jehož nezbytnost poukazovaly nově nastalé poměry ve společnosti. Posesorní ochrana v socialistických občanských zákonících z let 1950 a 1964 byla oproti propracovanému systému zvláštních žalob dle rakouského práva velice omezená, resp. v první éře komunismu vůbec neexistovala.

OZ 1964, ve svém původním znění, poskytoval v ust. § 5 ochranu tzv. socialistickému soužití, tedy pojmu příznačnému tehdejšímu společenskému uspořádání. Posesorní ochraně dle OZO se podobala svým prozatímním charakterem, formou rozhodnutí, které mělo podobu interdiktu, avšak zcela se rozcházela v pojetí předmětu této ochrany, když toto ustanovení stanovilo, že se poskytuje ochrana zřejmému zásahu *do práva*. Na rozdíl od ochrany faktického stavu tedy byly orgány pověřené poskytováním této ochrany, nuceny zkoumat, zda došlo skutečně k zásahu do subjektivního práva, což je však v přímém rozporu s účelem posesorní ochrany.⁷¹

Právní úprava samotné držby v tomto zákoně zcela chyběla, protože byla z ideologických důvodů považována za přežitek, jehož není v socialistické společnosti potřeba.⁷² Záhy se však do občanského zákoníku pro svou nepominutelnost vrátila, a to konkrétně novelou č. 131/1982, účinnou od 1. 4. 1983.

⁶⁹HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. Díl I.* Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 299.

⁷⁰Tamtéž, s. 439.

⁷¹KNAPP, Viktor. *Quieta non movere (§ 5 obč. zák.). Právní praxe*, 1993, č. 5, s. 265.

⁷²KNAPPOVÁ, Marta. *Držba. Právo a zákonnost*, 1992, roč. XL, č. 10, s. 579.

3.4. Ochrana pokojného stavu dle zákona č. 40/1964 Sb., ve znění novely č. 509/1991 Sb.

Návrat „posesorní ochrany“ přinesla až novela OZ 1964 č. 509/1991 Sb., která s účinností od 1. 1. 1992 nahradila ochranu socialistického soužití ochranou tzv. pokojného stavu proti zřejmým zásahům. Poskytování této ochrany však mělo, v porovnání s posesorní ochranou před r. 1948, velmi omezený rozsah. Zásadním způsobem se také lišil průběh řízení, v němž bylo o jejím poskytnutí rozhodováno a jak se ukázalo, postrádala potřebnou efektivitu spočívající v rychlé reakci na narušený faktický stav. To zapříčinilo, že tato ochrana nebyla v praxi často využívána.

3.4.1. Nedostatky ochrany pokojného stavu

V ideálním případě by mělo platit, že nový, později přijatý zákon, novelizuje danou oblast v rozsahu, který odpovídá nezbytnosti změny dosavadního právního řádu, s ohledem na potřeby odůvodněné nastalou společenskou situací ve státě a zároveň zahrnují reflexi legislativních nedostatků předešlého zákona. Odstranění zjištěných nedostatků je proto naplněním účelu legislativního procesu v demokratickém právním státě.⁷³ Nejinak je tomu v případě minulé úpravy ochrany pokojného stavu dle § 5 OZ 1964 vzhledem k nové právní úpravě posesorní ochrany v NOZ. Především má být dosaženo lepší, rychlejší a efektivnější ochrany práv držitele, a to s cílem konkurenceschopnosti našeho občanského zákoníku se zákoníky ostatních právně vyspělých zemí, stejně jako se systémem anglo-americkým.⁷⁴

3.4.1.1. Orgány povolané k rozhodování ve věci

Bezpochyby nejostřeji kritizovaným nedostatkem staré právní úpravy byla rozhodovací pravomoc orgánů místní správy. Příslušnými k vydávání rozhodnutí ve věci byli úředníci obecních úřadů, kteří však byli obcemi zaměstnáváni často bez požadavků na odborné právnické vzdělání a praxi.

Přestože se nikdy nejednalo o rozhodování o subjektivních právech účastníků,⁷⁵ v každém posuzovaném případě bylo nutné provést alespoň základní právní analýzu týkající se okolností narušeného stavu, včetně toho, zda o daném případě neexistuje překážka věci

⁷³ Usnesení vlády č. 188 ze dne 19. března 1998 o Legislativních pravidlech vlády.

⁷⁴ KNAPP, Viktor. *Quieta non movere* (§ 5 obč. zák.). *Právní praxe*, 1993, č. 5, s. 265.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. II. ÚS 183/01

pravomocně skončené.⁷⁶ Správní orgán např. vyhodnocoval vlastnické vztahy k dotčeným movitým či nemovitým věcem, či se zabýval případným souběhem mezi řízením podle § 5 zákona č. 40/1964 Sb. s probíhajícím řízením přestupkovým, stavebním nebo soudním.⁷⁷ Neméně náročným bylo právní posouzení existence pokojného stavu. Mnohdy také docházelo k tomu, že podání určené správnímu orgánu za účelem poskytnutí ochrany pokojného stavu obsahovalo i žádost, iniciující přestupkové řízení. Konkrétní případ proto mohl mít velice široký záběr.⁷⁸

Problematickým však bylo i to, že o této soukromoprávní záležitosti rozhodovaly orgány veřejné moci.⁷⁹

3.4.1.2. Zdlouhavost řízení před správním orgánem

Provádění právní kvalifikace spolu se zjišťováním skutkových okolností v jednotlivých případech implikuje časovou rozsáhlost celého řízení. Rozhodnutí ve věci proto bylo mnohdy vyneseno v době, když již nebylo možné zabránit škodám či navrátit v předešlý stav. Správní orgány jsou totiž při své činnosti vázány lhůtami stanovenými ve správním řádu, který lhůtu pro rozhodnutí prodlužuje až na 60 dní.^{80, 81}

Prodlevy způsobovalo také dokazování prostřednictvím znaleckých posudků, jako tomu bylo v případě nálezu Ústavního soudu sp. zn. II ÚS 183/01. V posuzovaném případě vyžádal příslušný správní orgán vypracování posudku pro posouzení otázky, zda mohlo umístěním a užíváním odvodňovací drenáže na pozemku dojít k narušení pokojného stavu existujícím na pozemku sousedním.⁸² Domnívám se, že tento konkrétní případ je příkladem selhání poskytnutí rychlé ochrany narušených vztahů, a to právě s ohledem na časovou náročnost znaleckého dokazování. Z účelu tohoto správního řízení však naopak vyplývá, že musí být provedeno rychle a bez složitého dokazování.⁸³ Ochrana pokojného stavu totiž dle znění § 5

⁷⁶ WAGNEROVÁ, Petra. Úskalí správního řízení podle § 5 Občanského zákona. *Správní právo*, 2005, č. 2, s. 85.

⁷⁷ CHROMČÁKOVÁ, Monika. Ochrana pokojného stavu a (nejen) nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2013, 21. ročník, č. 1, s. 13.

⁷⁸ WAGNEROVÁ, Petra. Úskalí správního řízení podle § 5 Občanského zákona. *Správní právo*, 2005, č. 2, s. 84.

⁷⁹ Stanovisko Pl. ÚS-st 18/03 ze dne 13. 5. 2003

⁸⁰ Dle § 71 správního řádu je správní orgán povinen vydat rozhodnutí bezodkladně, nejpozději však do 30 dnů ode dne podání žádosti. Pokud je nutné ve věci nařídit ústní jednání, lze toto řízení prodloužit o dalších max. 30 dní.

⁸¹ CHROMČÁKOVÁ, Monika. Ochrana pokojného stavu a (nejen) nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2013, 21. ročník, č. 1, s. 14.

⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. II. ÚS 183/01

⁸³ Rozsudek KS v Ústí nad Labem ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 16 Ca 425/98

měla náležet jen proti *zřejmému zásahu* do pokojného stavu. Z toho tedy vyplývá, že k případům, vyžadující znalecké posuzování, nebyl správní orgán vůbec kompetentní.

Dalším důkazem zdlouhavosti řízení podle § 5 byla lhůta pro nabytí právní moci rozhodnutí o ochraně pokojného stavu, ke které mohlo v ideálním případě dojít nejdříve po 2 měsících po zahájení řízení.⁸⁴ S ohledem na možnost podání opravných prostředků, se však tato lhůta dále prodlužovala. Ke zdlouhavosti řízení dále přispěla také nová Část pátá OSŘ, upravující řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, jíž došlo k rozšíření škály prostředků, jimiž bylo možno domáhat se nápravy proti těmto rozhodnutím.⁸⁵

3.4.1.3. Interpretace pojmu „pokojný stav“

Meritorní otázkou ve věci ochrany dle § 5 bylo zjištění existence pokojného stavu, do něhož bylo zřejmým způsobem zasaženo. Vzhledem k tomu, že pojem *pokojný stav* nebyl v zákoně *expressis verbis* definován, bylo jeho vymezení přenecháno praxi správních orgánů a judikatuře obecných soudů.⁸⁶ Podle nich se jednalo o faktický stav, který byl po přiměřeně dlouhou dobu oběma spornými stranami respektován a existoval pokojně, tedy bez nároků nebo zásahů třetích osob.⁸⁷ Zpravidla se jednalo o období 3 měsíců.⁸⁸ Tato doba však není zákonným kritériem, a proto vždy záleželo hlavně na konkrétních okolnostech případu, které musel rozhodující orgán na základě vlastní úvahy vyhodnotit.⁸⁹

Potřeba vymezení jasných kritérií pro posouzení zřejmému zásahu do pokojného stavu však vyplývá z postavení správních orgánů, které organizují svou činnost dle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Úředníci, kteří na rozdíl od soudců a VSÚ, nemusí mít pro toto rozhodování ani základní právní vzdělání, však nemohou ve svém rozhodnutí zcela spoléhat pouze na správní uvážení, které jim v těchto případech náleží. Tato rozhodnutí musí navíc splňovat požadavek jejich přezkoumatelnosti příslušnými nadřízenými orgány, a proto je

⁸⁴ WAGNEROVÁ, Petra. Úskalí správního řízení podle § 5 Občanského zákona. *Správní právo*, 2005, č. 2, s. 86.

⁸⁵ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 111.

⁸⁶ CHROMČÁKOVÁ, Monika. Ochrana pokojného stavu a (nejen) nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2013, 21. ročník, č. 1, s. 14.

⁸⁷ PLACHÝ, Jiří. *Ochrana pokojného stavu u správního orgánu* [online]. epravo.cz, 7. září 2011 [citováno 18. 1. 2014]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-pokojneho-stavu-u-spravniho-organu-76453.html>.

⁸⁸ CHROMČÁKOVÁ, Monika. Ochrana pokojného stavu a (nejen) nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2013, 21. ročník, s. 14.

⁸⁹ SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 234.

nezbytnou součástí rozhodnutí jejich odůvodnění, v němž je potřeba pokojný stav v konkrétním případě vymezit.^{90, 91}

Důkazní obtíže a s tím související omezená právní kvalifikace byly způsobeny také absencí jakékoli lhůty pro podání návrhu na zahájení řízení o ochraně dle § 5. Následně proto docházelo k situacím, kdy nebylo možné zjistit poslední pokojný stav, z důvodu značné časové prodlevy.⁹²

3.4.1.4. Finanční nákladnost správního řízení v kontrastu s řízením soudním

V porovnání s řízením soudním, jehož zahájení je dle zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, spojeno se zaplacením SOP, řízení o ochraně pokojného stavu před správním orgánem žádnému poplatku nepodléhalo. Důsledkem této skutečnosti byl zvýšený nápad návrhů na zahájení řízení, neboť zde pro navrhovatele neexistovala jakákoli negativní motivace v podobě vynaložení finanční částky. Z toho důvodu proto byly správní orgány často zahlceny množstvím žádostí a byly nuceny zabývat se i případy zjevně neopodstatněnými. Z praxe je možné jmenovat žádosti týkající se např. zamezení hlučnosti domácích zvířat či zákazu hraní na hudební nástroje.⁹³ To způsobovalo také časovou vytíženost správních orgánů.

⁹⁰ Rozsudek KS v Ústí nad Labem ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 16 Ca 425/98

⁹¹ CHROMČÁKOVÁ: *Ochrana pokojného stavu...*, s. 14

⁹² ELIÁŠ, Karel a kol. (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. Svazek § 1 – 487. 1. vydání.* Praha: Linde. 2008, s. 71.

⁹³ CHROMČÁKOVÁ: *Ochrana pokojného stavu...*, s. 13.

4. Rekodifikovaná podoba posesorní ochrany v zákoně č. 89/2012 Sb.

Nová právní úprava držby a posesorní ochrany recipuje právní úpravu obsaženou v návrhu čsl. zákoníku z r. 1937. Nová podoba těchto institutů má zajistit lepší ochranu držebním vztahům, do kterých bylo neoprávněným zásahem zasaženo. V praxi se přitom vždy jednalo o velice praktické případy, jako např. spory mezi sousedy, spoluvlastníky apod. Pro dosažení těchto cílů přebírá NOZ úpravu, aplikovanou do r. 1950.

Následující kapitola je věnována hmotněprávní charakteristice držby, tvořící předmět posesorní ochrany s poukázáním na propojenost s úpravou ve vládním návrhu z r. 1937.

4.1. Charakteristika posesorní ochrany

Posesorní ochrana tvoří spolu s ochranou petitorní a svépomocí soukromoprávní systém prostředků ochrany porušených, či ohrožených subjektivních práv.⁹⁴ Na rozdíl od ochrany petitorní, jejíž podstatou je rozhodování soudů o právu k předmětu sporu, týká se soudní řízení o posesorních žalobách výhradně faktických otázek. V řízení o posesorní žalobě proto soudci nejsou oprávněni rozhodovat o právních otázkách, ale řízení směřují pouze ke zjištění, zda a kým došlo k narušení poslední nerušené držby. Posesorní ochrana je tedy ochranou porušeného či odejmutého držebního práva, realizovanou prostřednictvím soudních žalob, při nichž soud rozhoduje pouze o otázkách faktického stavu, nikoli práva.

4.2. Systematické zařazení posesorní ochrany v soukromém právu

Posesorní ochrana patří mezi instituty na pomezí práva hmotného a procesního.⁹⁵ Proto je nutné zabývat se při jejím zkoumání právní úpravou obsaženou jak v NOZ tak i v harmonizovaném znění OSŘ, účinným od 1. 1. 2014.

V NOZ je problematika držby a s ní související úprava posesorní ochrany zařazena do kategorie absolutních majetkových práv, mezi práva věcná. Právní úprava držby a její ochrany dokonce předchází ustanovením týkajícím se právní úpravy vlastnického práva. Stejně systematické zařazení bylo zvoleno i v OZO a vládním návrhu z r. 1937, a to zřejmě proto, že držba, která je posesorní ochranou chráněna, může být chápána ve dvou rovinách.

⁹⁴ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I. díl*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 322.

⁹⁵ SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 46.

Tou první je výkon držby jako součásti vlastnického práva,⁹⁶ kdy vlastník určité věci vykonává jednu z jeho složek, již je právo věc držet, čili *ius possidendi*. Držitel je v tomto případě ztotožňován s osobou vlastníka věci a náleží mu jak ochrana prostřednictvím žalob na ochranu vlastnictví, tak i ochrana posesorní, a to například tehdy, bude-li potřeba okamžitého zásahu soudní moci proti svémocnému rušení nebo v případě, nebude-li schopen vlastník věci své vlastnické právo spolehlivě prokázat.⁹⁷ Držba tedy v těchto případech plní funkci legitimační.

Druhým, komplikovanějším případem je pak situace, kdy je držba věci posuzována samostatně, čili nastane situace, kdy držitelem je osoba odlišná od vlastníka věci. Vzhledem k existenci různých právních prostředků ochrany vlastnictví a držby to v praxi povede ke kolizím mezi právy držitele a vlastníka.⁹⁸

V systematice práva procesního je soudní řízení o žalobách z rušené držby zařazeno v Hlavě páté Části třetí občanského soudního řádu, a po účinnosti novely č. 293/2013 Sb. zůstalo toto řízení v Hlavě páté zcela osamoceno. Důvodem je přijetí nového zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, kterým došlo s účinností od 1. 1. 2014 k vynětí všech soudních řízení, jež neprobíhají dle standardního modelu sporných nalézacích řízení, z OSŘ do této speciální právní úpravy.

V souvislosti s vydělením těchto zvláštních řízení do samostatného zákona vyvstává otázka, zda by také řízení o rušené držbě neměla být vzhledem ke své nestandardní povaze zařazena spíše do nového ZŘS, namísto do OSŘ. Domnívám se, že v zájmu zachování koherence úpravy civilního procesního práva by bylo toto řešení vhodnější. Pakliže totiž bylo hlavním motivem pro vytvoření této speciální právní úpravy to, aby byla všechna zvláštní řízení, která vykazují oproti standardnímu spornému řízení odchylky, soustředěna na jiném místě nežli klasické řízení sporné, měla by být dodržena jednotnost tohoto záměru a tuto zvláštní úpravu vztáhnout na všechna zvláštní řízení bez rozdílu. Pokud by byl proto striktně dodržen tento přístup, není pochyb, že by řízení o ochraně rušené držby jednoznačně spadalo do předmětu ZŘS. Takový přístup by lépe vyhovoval teoretickému vymezení předmětu právní úpravy obou zákonů a znamenal by tak teoreticky lepší řešení. Současná úprava civilního řízení se proto zdánlivě může jevit jako nesystémová a matoucí.

⁹⁶ Co je uvedeno o právu vlastnickém, platí s ohledem na vymezení držby v NOZ i pro ostatní majetková práva.

⁹⁷ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 112.

⁹⁸ Tamtéž.

K tomu přispívá i to, že strohá úprava řízení o rušené držbě není ve všech ohledech sladěna s ostatními instituty upravenými v OSŘ, a není proto jasné, která ustanovení týkající se klasického sporného řízení se mají na toto řízení aplikovat.⁹⁹ Pokud by tedy ZŘS obsahoval zvláštní, podrobnější úpravu řízení o žalobách z rušené držby, předešlo by se tím podle mého názoru problémům, které souvisí s tím, že právní úprava ochrany držby není s ostatními ustanoveními OSŘ propojena.¹⁰⁰

Je však také třeba vzít v úvahu záměr zákonodárce vyjádřený v důvodové zprávě k ZŘS, která jako hlavní kritérium pro rozdělení jednotlivých řízení mezi oba zákony uvádí definici účastníků řízení.¹⁰¹ Podle něj tedy řešení spočívající v zařazení řízení o ochraně rušené držby, jehož účastníky jsou žalobce a žalovaný, do ZŘS není možné.

4.2.1. Ochrana ústavně garantovaného práva na vlastnictví dle čl. 11 Listiny

Jak bylo výše nastíněno, držba nemusí být ve všech případech spojena s vlastníkem či oprávněným z určitého práva. V krajních případech se proto může držitel s úspěchem domáhat ochrany i vůči skutečnému vlastníkovi věci, resp. osobě, které právo náleží. Skutečný vlastník tak bude povinen předmět žaloby navrátit, popř. se zdržet jednání, které je rušením držby, ačkoli mu náleží právo.

Takovým rozhodnutím, byť prozatímním,¹⁰² by však došlo k zásahu do ústavně zaručeného práva na vlastnictví dle čl. 11 LZPS. Proces poměřování principů je však v této věci ztížen tím, že ústavní pořádek „právo držby“ nezná, neboť je zřejmé, že ochrana držby je v porovnání s ochranou vlastnického práva mnohem slabší. ÚS se otázkou legitimacy takového zásahu dosud nezabýval, avšak pro srovnání je možné vycházet z názorů vyjádřených v nálezech týkajících se posuzování zákonnosti zásahu do oprávnění vlastníka s věcí volně nakládat u předběžných opatření, nařizujících zajištění věci z důvodu hrozícího zmaření výkonu rozhodnutí. I ona jsou způsobilá vyvolat zásah do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek,¹⁰³ přestože jsou pouze dočasné.

⁹⁹ SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 46.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k návrhu zákona o zvláštních řízeních soudních. PSP ČR, tisk 931/0

¹⁰² Prozatímnost rozhodnutí o ochraně rušené držby není absolutní, neboť na toto řízení nemusí navazovat petitorní řízení, na rozdíl od předběžných opatření, pro které je jejich prozatímnost charakteristická.

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. II. ÚS 221/98

Odůvodněnost těchto zásahů u předběžných opatření je dána výjimkou stanovenou v čl. 11 odst. 3 LZPS, zakazující zneužití vlastnictví na újmu druhých,¹⁰⁴ který by byl navíc v rozporu s jinými hodnotami chráněnými podle čl. 11.¹⁰⁵ Proto je v případech, kdy toto předběžné opatření omezuje vlastníka v dispozicích s jeho majetkem, ve snaze předejít nemožnosti výkonu pozdějšího konečného rozhodnutí, v souladu s ústavním pořádkem České republiky, neboť zde dochází k Listinou předvídanému zásahu do ústavního práva. ÚS však zároveň toto omezení nepovažuje za nucené omezení vlastnického práva dle čl. 11 odst. 4.¹⁰⁶

V případě poskytnutí posesorní ochrany proti vlastníku však dojde k závažnějšímu zásahu spočívající v úplném odnětí všech jeho složek, neboť vlastník bude povinen držiteli předmět držby odevzdat. Jedná se tedy zjevně o závažnější způsob zásahu do vlastnictví nežli u předběžných opatření. Tento zásah však nebude podřaditelný pod stejnou výjimku uvedenou v čl. 11 odst. 3, neboť vlastník, jenž je ve svém právu omezován, zde zpravidla nemá úmysl jednat tak, aby svého práva zneužil.

LZPS ve svém čl. 4 odst. 2 výslovně předvídá zákonné stanovení mezí základních práv a svobod, tedy i práva vlastnického, avšak jen za splnění podmínek daných Listinou. Ta ve svém čl. 11 limity ochrany vlastnictví výslovně stanoví. Ve světle výše naznačených úvah pak podle mého názoru bude možné uvažovat jediné o výjimce stanovené čl. 11 odst. 4 LZPS, umožňující nucené omezení vlastnického práva ve veřejném zájmu, který by byl dán zájmem na ochraně veřejného pořádku, na základě zákona, kterým je NOZ spolu s úpravou v OSŘ a za náhradu. Můj názor vychází i z toho, že účelem posesorní ochrany není primárně ochrana subjektivního práva držitele, ale zájem na ochraně veřejného pořádku.¹⁰⁷ Ani tato varianta se však nejeví jako zcela vyhovující, a to již např. s ohledem na požadavek náhrady za toto omezení. Obdobné závěry uvádí i M. Chromčáková nad otázkami ochrany protiprávního stavu.¹⁰⁸

Ústavní soud se v minulosti zabýval také otázkou souladu právní úpravy ochrany pokojného stavu dle § 5 s uvedeným čl. 11 LZPS. Uvedené ustanovení však neshledal rozporným. Svou argumentaci opřel o skutečnost, že se jedná o předběžné opatření, které nebrání účastníkům řízení, obrátit se v této věci na soud. Dále uvádí, že soud není vázán

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 6. 1997, sp. zn. I. ÚS 31/97

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 394/01

¹⁰⁷ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 67.

¹⁰⁸ CHROMČÁKOVÁ: *Ochrana pokojného stavu...*, s. 15.

skutkovými zjištěními těchto orgánů.¹⁰⁹ Dle mého názoru, se však s námitkou rozporu ochrany podle § 5 s nuceným omezením vlastnického práva uspokojivě nevypořádal a závěry v tomto nálezu publikované, nejsou aplikovatelné na posesorní ochranu v současnosti.

Lze proto očekávat, že se Ústavní soud bude v budoucnu souladem posesorní ochrany s uvedeným čl. 11 LZPS zabývat.

4.3. Objekt posesorní ochrany

Zájem chráněný posesorní ochranou spočívá v ochraně držby, která byla svémocným jednáním třetí osoby narušena či znemožněna.¹¹⁰ Objektem žalob je tedy zájem na ochraně proti rušení držby,¹¹¹ která je součástí ochrany veřejného pořádku.¹¹² Definice samotné držby a její vymezení v praktických situacích je však mnohem obtížnější. Je proto nasnadě, že soudcům může při rozhodování o posesorních žalobách činit značné obtíže nejen posouzení toho, zda došlo k rušení či odnětí držby, ale především, zda je držba v každém konkrétním případě dána.

4.3.1. Hmotněprávní charakteristika držby

Přestože se držba řadí mezi tradiční soukromoprávní instituty, dodnes pro ni neexistuje uspokojivá zákonná definice.¹¹³ Ust. § 987 NOZ uvádí, že osobou, jíž držba náleží, je fyzická či právnická osoba, vykonávající právo, s úmyslem činit tak pro sebe. V této charakteristice držitele jsou zahrnuty oba podstatné prvky nezbytné k existenci držby, kterými je faktická moc nad věcí (*corpus possessionis*) spolu s držečnou vůlí (*animus possidendi*) působící na předmět držby současně.¹¹⁴ Ke vzniku držby dochází okamžikem naplnění obou těchto podmínek a její existence trvá do doby, jsou-li dány.¹¹⁵ Podle některých autorů je navíc pro vznik nároku na posesorní ochranu potřebné, aby tato pokojná držba trvala po určitou dobu.¹¹⁶ Tento argument je podepřen názorem O. Jedličky, že ke vzniku držby dochází v případě, že je věc držitelem *ovládána*, nikoli pouze ovládnuta.¹¹⁷ Komentář k OZO naopak

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. II. ÚS 183/01

¹¹⁰ ŠULÁKOVÁ, Martina. Řízení o žalobách z rušení držby. *Rekodifikace & praxe*, 2013, roč. 1, č. 5, s. 12.

¹¹¹ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 146.

¹¹² SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 67.

¹¹³ KNAPPOVÁ, Marta. Držba. *Právo a zákonnost*, 1992, ročník XL, číslo 10, s. 579 - 580.

¹¹⁴ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 66.

¹¹⁵ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 72.

¹¹⁶ SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušení držby. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 47.

¹¹⁷ Tamtéž.

uvádí, že k nabytí držby postačuje i jediný výkon odpovídajícího práva, daný formulací § 312 odst. 2, který stanoví, že držby se nabývá „*uchopením, odvedením, vstoupením...*“¹¹⁸

V otázce vymezení držby prostřednictvím osoby držitele, se tedy nová právní úprava shoduje s tou dřívější, obsaženou v ust. § 129 odst. 1 OZ 1964. Zásadní rozdíl však spočívá ve vymezení předmětu držby, který NOZ vymezuje v souladu s novým pojetím věci.

Držba se tedy skládá ze složky objektivní, spočívající ve faktickém výkonu vlády nad věcí, k níž zároveň přistupuje složka subjektivní, tedy vůle držitele nakládat s věcí jako s vlastní, odrážející jeho vztah k ovládané věci.¹¹⁹ Právě okamžik vzniku držitelské vůle bývá obvykle mezníkem vzniku držby. Podle zásady *ignoranti non acquiritur possessio*, tedy že nevědomost nezakládá držbu, je nutným předpokladem *držitelsky* relevantní vůle spočívající ve vědomí. Platí, že pokud neexistuje vědomí, není možné, aby existovala držební vůle subjektu a naopak, pokud je dáno vědomí, nemusí tato samotná skutečnost znamenat existenci držitelské vůle.¹²⁰ Praktickým příkladem může být nález věci, kdy nálezce uvažuje, jak s nálezem naloží, či situace, kdy by třetí osoba vložila peněženku do něčí kapsy, bez jeho vědomí, a ten by s ní nakládal jako s vlastní, protože by ji nosil ve své kapse. V tomto případě však jeho neznalost způsobuje nemožnost vzniku jeho držitelské vůle a znemožňuje také vznik držby.¹²¹

Tato vůle musí být řádně projevena ve vnějším světě, neboť dle zásad přirozeného práva, nemá neprojevená vůle žádné právní následky.¹²² Tento jev se nazývá *publikace*. Vykonáváním faktické moci nad věcí dochází ke kvalifikovanému projevu držitelské vůle.¹²³ S ohledem na zařazení držby mezi práva věcná, která jsou charakteristická svými účinky *erga omnes*, musí být tato vůle publikována způsobem, který umožní její poznání všem osobám, které se tím stanou osobami povinnými tento stav respektovat. Této povinnosti odpovídá právo držitele domáhat se ochrany vůči jakémukoli rušebnímu jednání, tedy právo na posesorní ochranu. Právě ona je proto považována za hlavní význam držby v právní úpravě.¹²⁴

¹¹⁸ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,...s. 88, 81.

¹¹⁹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I. díl*. 5. vydání. Praha: Vydavatelství Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 302.

¹²⁰ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 73.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Rv I 966/21 ze dne 6. 5. 1922

¹²³ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 73.

¹²⁴ KNAPPOVÁ, Marta. Držba. *Právo a zákonnost*, 1992, ročník XL, číslo 10, s. 580.

Objektivní složka držby spočívá v ovládnutí jejího předmětu způsobem seznatelným navenek. K naplnění této podmínky stačí, má-li držitel věc ve své dispozici, tedy ve své právní sféře a má možnost ji ovládat. Ochrana držby proto není poskytována jen v případech, kdy je držitel rušen ve svém přímém působení na věc, ale také tehdy, pokud se od ní vzdálí, zůstává-li věc stále v jeho moci.¹²⁵ Držba nemůže existovat, nebudou-li na straně držitele splněny obě složky zároveň (*corpore et animo*).¹²⁶

Z ust. § 992 odst. 2 NOZ dále vyplývá, že držitelská moc nad věcí může být vykonávána prostřednictvím zástupce. V takovém případě je navíc vyžadována vůle zástupce činit tak pro zastoupeného.¹²⁷ Díky tomuto ustanovení je možné, aby se držitelem stala také právnická osoba, jejíž vůle je dle ust. § 151 odst. 1 nahrazována vůlí svých orgánů, jednající jako její zástupce.¹²⁸

V případě absence či odpadnutí subjektivní složky se již nejedná o držbu, ale o detenci, charakteristická pro právo obligační. Oproti držbě, či vlastnickému právu je detence slabším právním titulem užívání věci, s nižším stupněm právní ochrany.¹²⁹ Nová úprava posesorní ochrany však umožňuje i detentorovi, aby se domáhal posesorní ochrany, a to ve smyslu ochrany držby jeho nájemního práva. Ochrana věci, která je předmětem nájmu, je navíc současně zajištěna právními prostředky držitele, neboť přenecháním věci k užívání jinému se nevzdal svých držitelských oprávnění k věci, tedy ani její ochrany. Detenci je proto poskytována silná právní ochrana i prostřednictvím vlastníka věci či jejího držitele.¹³⁰ Nad to přiznává NOZ zvláštní ochranné prostředky i nájemci. V tomto případě se však jedná o jiný typ ochrany nežli v případě posesorní ochrany.¹³¹

4.3.2. Předmět držební ochrany

Ust. § 989 NOZ ve svých dvou odstavcích vymezuje, že předmětem držby je právo vlastnické, či jiné právo, která osoba vykonává jako vlastní a jiné osoby ve shodě s ním plní. Tím je vyjádřeno, že držba vlastnického práva a držba jiných práv společně tvoří jednotnou

¹²⁵ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 735.

¹²⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. Svazek § 1 – 487*. 1. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 564.

¹²⁷ SPÁČIL, Jiří. Poctivá držba v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 2, s. 67.

¹²⁸ SVEJKOVSKÝ, J. DEVEROVÁ, L a kol. *Právní osoby v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 77.

¹²⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. svazek § 1 – 487*. 1. vydání. Praha: Linde. 2008, s. 564.

¹³⁰ ROUČEK, F. SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 74.

¹³¹ KABELKOVÁ, E. DEJLOVÁ, H. *Nájem a pacht v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 41 – 43.

koncepti držby práv. Na rozdíl od OZ 1964 se proto v zákoně neuvádí pojem „držba věci“. Tato skutečnost však neznámá, že by se současná úprava držby vztahovala na užší výše právních vztahů - ba naopak. Držba věci je jednoduše nahrazena drzbou vlastnického práva k těmto konkrétním věcem. Současné pojetí držby vlastnického práva je proto širší a lépe odpovídá realitě i zákonnému pojetí věci dle ust. § 1011, které za způsobilý předmět vlastnického práva považuje veškeré věci hmotné i nehmotné.¹³²

Díky tomu je možné posesorní ochranou chránit také práva, tvořící předmět průmyslového vlastnictví, která dle dřívější úpravy nebyla za věc (pro svou nehmotnou povahu) považována. Posesorní ochrana může být proto poskytnuta průmyslovým právům registrovaným ve veřejných rejstřících, mezi které patří např. patenty či právo k užitému vzoru, a dále také právům neevidovaným, u nichž může být ochrana prostřednictvím žalob z rušení držby mimořádně praktická. Mezi taková práva je možné zařadit např. právo k obchodnímu tajemství či *know-how* obchodních korporací.¹³³ I. Telec upřesňuje, že v těchto případech držby *ideálních* věcí, mezi které, kromě výše uvedených, řadí také označení domény, informace, vynálezy nebo nápady, jde o držbu takových věcí, jimž zákon nepřiznává žádná absolutní majetková práva. Není proto možné, aby osoba mající držbu, vykonávala takové právo, jako by jí náležela, neboť takové právo vůbec neexistuje. Tím tak rozšiřuje definici držby „práva“ J. Krčmáře, i o věci, k nimž žádné „právo“ dle zákona neexistuje.¹³⁴ Posesorní ochrany proto bude moci využít kupř. i držitel obchodní značky, jemuž uplynula zákonem ustanovená doba ochrany – přestože zaniklo právo, držba zůstává.¹³⁵

J. Spáčil poukazuje na nesoulad ust. § 989 s ust. § 1011 NOZ, které za předmět vlastnictví považuje vše, co někomu patří, a to jak věci hmotné tak i nehmotné. Z toho totiž vyplývá, že veškeré věci hmotné, věci bez hmotné podstaty či pohledávky je také možno podřadit pod držbu práva vlastnického. Znění § 989 odst. 2 by pak v takovém případě bylo nadbytečné, neboť *jiná práva*, která by nebyla součástí vlastnictví, by neexistovala.¹³⁶

¹³² SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 68, 76.

¹³³ ČERMÁK, Karel. Držba a průmyslová práva. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 10, s. 17.

¹³⁴ TELEČ, Ivo. Držba informací. *Právní rozhledy*, 2014, 22. ročník, č. 4, s. 115 - 166.

¹³⁵ Tamtéž,

¹³⁶ SPÁČIL, Jiří. Držba v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 13, s. 480.

Držba je dále možná i v případě osobních služebností, přestože je u nich převod na třetí osobu, dle ust. § 988 NOZ, vyloučen. To vyplývá z výkladu § 1260, které je považuje za způsobilý předmět vydržení.¹³⁷

Držební ochrana je však vyloučena v případě osobnostních práv,¹³⁸ či v případě práv veřejného práva.¹³⁹ U prvně jmenovaných však dochází k rozšíření předmětu posesorní ochrany, neboť ust. § 988 odst. 2 věta 2 výslovně přiznává možnost domoci se PO i osobě, která své domnělé osobní právo vykonává.

Ve věci držby zástavního práva existují protichůdné názory. Dle M. Knappové, i toto právo může být předmětem držby.¹⁴⁰ Opačný názor zastávají autoři komentáře k OZO, kteří ji vylučují z důvodu, že není splněna podmínka trvalého či opětovného výkonu práva,¹⁴¹ neboť jejím předmětem je uspokojení věřitele, čili pouze jednorázové plnění. V tomto případě se přikláním k názoru, že držba zástavního práva možná není.

4.4. Skutkové podstaty rušené držby

Předpokladem přiznání posesorní ochrany je dle znění ust. § 177 odst. 1 věta druhá OSŘ prokázat, že jednáním třetí osoby došlo ke svémocnému porušení držby. Naplnění znaků skutkových podstat rušené držby je proto otázkou důvodnosti podané žaloby a tvoří esenciální součást každého řízení tohoto typu. Přestože je v těchto ustanoveních výslovně uveden pouze termín „rušená držba“, je nutné příslušná ustanovení OSŘ interpretovat ve shodě s NOZ. Ten rozlišuje 3 druhy skutkových podstat posesorní ochrany, mezi které patří jednak ochrana proti rušení držby, zakotvená v ust. § 1003, dále ochrana proti vypuzení z držby dle ust. § 1007 a v neposlední řadě také ochrana držitele před prováděním či odstraňováním stavby, uvedená v ust. § 1004 NOZ.

4.4.1. Svémocné jednání rušitele

Společným znakem všech skutkových podstat rušené držby je svémoc.¹⁴² Ta spočívá v uvědomělém jednání rušitele, narušující právní sféru jiného.¹⁴³ Svémocné jednání musí být

¹³⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 432.

¹³⁸ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 79

¹³⁹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 70.

¹⁴⁰ KNAPPOVÁ, Marta. Držba. *Právo a zákonost*, 1992, ročník XL, číslo 10, s. 592.

¹⁴¹ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 78-79.

¹⁴² Tamtéž, s. 146.

platným projevem vůle rušitele dle obecných požadavků na právní jednání dle §§ 545 – 554 NOZ, směřující k neoprávněnému zásahu do držby cizí osoby. Rušební jednání může spočívat v jednání či opomenutí, avšak musí být skutečné. Neměla by postačovat pouhá obava před rušením, hrozba,¹⁴⁴ či působení přírodních sil.¹⁴⁵ Hranice však není ve všech případech zcela jednoznačná, neboť prvorepubliková judikatura považovala někdy i bezprostřední výhrůžku za jednání ztěžující výkon držby, proti kterému je možné posesorní ochranu poskytnout.¹⁴⁶

Jednání rušitele spočívá buď ve vypuzení, čili úplném odnětí držby a znemožnění jejího výkonu, nebo v rušení, kterým je jakékoli jiné jednání, jímž dochází k zásahu do držby. Zvláštním způsobem jednání je ohrožení držby nemovité věci v případě provádění či odstraňování stavby prováděné třetí osobou.¹⁴⁷

4.4.1.1. Ohrožení prováděním či odstraňováním stavby

V porovnání s ostatními skutkovými podstatami, vykazuje tento typ zásadní odlišnosti. Tou největší je odlišná funkce posesorní ochrany, spočívající v poskytnutí preventivní ochrany. Soud zde vyhoví žalobci, který v soudním řízení prokáže důvodnost svých obav před rušením jeho držby, nebo dokonce, dle znění ust. 1004 NOZ, prokáže-li hrozící vznik nepřípustných imisí.¹⁴⁸ Zároveň se jedná o skutkovou podstatu speciální, neboť se může aplikovat pouze v souvislosti se stavebními pracemi. Jde tedy o vztah mezi držitelem a stavebníkem. Časově je proto uplatnění této skutkové podstaty omezeno na okamžik dokončení stavby. Po jejím vystavění se může držitel domáhat pouze ochrany petitorní.¹⁴⁹ Předmětem posesorní ochrany navíc není ochrana držby k nemovité věci, ale spíše ochrana před vznikem závažných škod způsobené prováděním či odstraňováním stavby.¹⁵⁰

Další zvláštnost spočívá v podmínce náležité procesní aktivity držitele v předcházejícím stavebním řízení. Pakliže ten, kdo ve stavebním či územním řízení týkající se záměru stavebníka neuplatnil své námitky, ač tak učinit mohl, nemá na posesorní ochranu nárok.¹⁵¹

¹⁴³ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 147.

¹⁴⁴ Výjimku představuje skutková podstata dle § 1004 spočívající v ohrožení držitele prováděním stavby.

¹⁴⁵ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 147.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 148.

¹⁴⁷ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 118.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 119.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 120.

Specifický je i nárok držitele, kterým je zákaz provádění stavby. Soud může dokonce o zákazu pokračování ve stavbě rozhodnout předběžně i v rámci probíhajícího řízení o ochraně rušené držby, a požadovat za účelem zabránění vzniku škod složení peněžní jistoty stavebníkem.¹⁵² Jedná se tak o zcela specifický druh „předběžného opatření“ uplatňovaný pouze v rámci žalob na ochranu proti stavbě.

4.4.2. Nároky držitele vzniklé rušebním jednáním

Jednáním rušitele vždy dojde k porušení dosavadního pokojného stavu věcí. Tento následek je možné ztotožnit s narušením pokojného stavu podle ochrany poskytované § 5 OZ 1964, neboť podstata obou srovnávaných institutů spočívá v narušení homeostáze, tj. dosavadní rovnováhy společenských vztahů.¹⁵³ Následkem je vznik újmy na straně držitele.

Držitel se v žalobě proti takovému jednání může dovolávat zejména toho, aby od takového jednání upustil a pokud je to možné, aby věc uvedl v předešlý stav.¹⁵⁴ V soudním řízení o posesorní ochraně však není možné domáhat se náhrady škody, která mohla být takovým jednáním způsobena.¹⁵⁵ O takovém nároku bude rozhodováno v řízení petitorním, v němž se může náhrady domoci, prokáže-li, že vznikla v příčinné souvislosti s jednáním rušitele.

4.5. Význam a funkce posesorní ochrany

Ochrana pokojného stavu dle § 5 OZ 1964 jen dočasně suplovala hlavní poslání posesorní ochrany známé před přijetím OZ 1950. Myslím si, že v období let 1950-2013 byla ochrana držby občanským právem velice podceňována, což má v dnešní době za následek jen malé povědomí veřejnosti o tom, co vlastně držba, resp. posesorní ochrana znamená. O respektu vůči právu držby se nedá vůbec hovořit. Praxe ukázala, že ochrana držby pouze prostřednictvím zásahů správních orgánů nezaručuje adekvátní stupeň ochrany a zdaleka neplní stejné funkce, jako posesorní ochrana. Společenské vztahy však stejně jako před rokem 1950 přinášejí velmi podobné držeby spory, jejichž ochrana byla k tíži držitelů dlouhou dobu bezzubá.

¹⁵² SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 120.

¹⁵³ KNAPP, Viktor. *Quieta non movere (§ 5 občanského zákoníku)*. *Právní praxe*, 1993, č. 5, s. 271.

¹⁵⁴ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 116.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 117.

Patrně nejvýznamnější přínos posesorní ochrany je poskytování soudní ochrany vlastníkům, kteří se ocitli v důkazní nouzi v otázce prokázání jejich vlastnictví k věci.¹⁵⁶ V době, kdy posesorní ochrana neexistovala, by byla jeho případná žaloba na vydání věci soudem zamítnuta. Dříve, než by se dočkal ochrany pokojného stavu podle § 5, ten, kdo věc vlastníku odňal, by s věcí dávno naložil podle svého, a se svou věcí se již vlastník nemusel nikdy shledat. Nutnost změny předešlého stavu demonstrovala například také kauza týkající se sporu mezi hl. městem Prahou a Moravským Krumlovem o Slovanskou epopej.¹⁵⁷

Posesorní ochrana dále zaručuje držiteli, jehož držba byla odňata, a jemuž bylo žalobou na ochranu této držby vyhověno, lepší procesní postavení v případném navazujícím soudním řízení. V něm by došlo k obrácenému postavení stran a žalovat o otázku vlastnictví k věci by musel ten, kdo držbu původně rušil.¹⁵⁸

V. Knapp považoval hlavní význam existence posesorní ochrany v zamezení domáhání se pořádku svépomoci.¹⁵⁹

NOZ zároveň posiluje význam držby, když ve svých ustanoveních se vznikem držby v určitých situacích přímo počítá, a to např. v souvislosti se zasláním zboží spotřebiteli bez objednávky dle ust. § 1838, v případech rušení v průběhu vydržecí doby dle ust. § 1089, nebo případy vzniku držby po udělení příklepu nemovité věci v dražbě dle ust. § 336l OSŘ. Tím se uplatnitelnost posesorní ochrany značně zvyšuje.

Nejdůležitější funkcí posesorní ochrany je velmi rychlé urovnání narušených společenských vztahů, tedy pružná reakce na společenskou situaci, která se jeví jako velice praktická. Neméně významnou je také funkce prevenční. Ta však vzhledem k opomíjenosti držby předpokládá osvětu v této nové právní oblasti, tedy seznámení české veřejnosti s tímto „novým“ právním institutem soukromého práva spolu s vysvětlením a podmínkami jeho aplikace. Důkazem toho, že o tomto institutu dosud česká veřejnost nemá valné povědomí, svědčí i skutečnost, že u Okresního soudu v Olomouci byla ke dni 19. 3. 2014 evidována jediná žaloba na ochranu rušené držby.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 67.

¹⁵⁷ BEZOUŠKA, Petr. PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: Nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013, s. 136.

¹⁵⁸ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému občanskému zákoníku*,... s. 148.

¹⁵⁹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 112.

¹⁶⁰ Sděleno na žádost Okresním soudem v Olomouci.

5. Soudní řízení o ochraně rušené či odňaté držby

5.1. Charakter řízení o žalobách z rušené držby

Tato řízení představují zcela zvláštní typ soudního řízení, vykazující ve srovnání s klasickým nalézacím řízením mnohé odchylky.¹⁶¹ To je dáno účelem a podstatou posesorní ochrany, která sleduje jiné cíle nežli ochrana petitorní. Z hlediska rozlišování druhů civilního procesu se tato řízení řadí mezi řízení zajišťovací, jejichž společným znakem je, že slouží k předběžnému zajištění práva v případě hrozby jeho porušení.¹⁶² Kromě tohoto řízení je do této kategorie zařazeno také vydávání předběžných opatření, či zajištění důkazu.¹⁶³ Významným společným rysem těchto řízení je jejich prozatímnost, která se projevuje v tom, že rozhodnutí vydaná v zajišťovacích řízeních, nejsou konečná a nevytváří tak překážku věci rozsouzené pro řízení petitorní.¹⁶⁴ Zatímnost rozhodnutí o posesorní ochraně však není jejich imanentní vlastností, neboť na rozdíl od předběžných opatření zde zákon nestanoví povinnost zahájení navazujícího řízení o ochraně práva, které by toto „zatímní“ rozhodnutí o ochraně držby nahradilo.¹⁶⁵ Toto rozhodnutí proto může obstát i samo, aniž by muselo být potvrzeno rozhodnutím o právu.

5.1.1. Vztah řízení o ochraně rušené držby a předběžného opatření dle ust. § 74 násl.

OSŘ

Před účinností harmonizační novely OSŘ bylo podání návrhu na vydání předběžného opatření dle § 74 jednou z možností, jak se mohl držitel domoci ochrany své držby, se zárukami systému soudní moci.¹⁶⁶ Řízení o nařízení předběžného opatření i řízení o ochraně rušené držby mají určité společné rysy, a to například již z hlediska teorie civilního procesu, kdy obě spadají do kategorie řízení zajišťovacích. Obě tedy spojuje účel, spočívající v rychlé úpravě narušených či ohrožených vztahů. Značné rozdíly jsou však patrné z hlediska jejich poskytování, počínaje jejich zařazením v OSŘ. Zatímco předběžná opatření mají své zakotvení v Části druhé Hlavě druhé nazvané jako „předběžná opatření a zajištění důkazů“,

¹⁶¹ RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání Praha: ASPI, 2008, s. 167.

¹⁶² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 41.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ JIRSA, Jaromír. *Úplné procesní novinky* [online]. pravniprostor.cz, 10. března 2014 [cit. 20. 3. 2014].

Dostupné na <http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/uplne-procesni-novinky-ii>.

¹⁶⁶ KRIVÁČKOVÁ, Jana. HAMULÁKOVÁ, Klára. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, 22. ročník, č. 2, s. 48.

pro úpravu řízení na ochranu držby bylo vyčleněno místo v Hlavě páté Části třetí, nazvané jako „Zvláštní ustanovení.“ Důvodem je skutečnost, že na vydání předběžného opatření dle § 74 OSŘ obligatorně navazuje nalézací řízení. V opačném případě rozhodnutí o jejich přiznání zaniká.¹⁶⁷ Usnesení o ochraně rušené držbě je naopak rozhodnutím ve věci samé,¹⁶⁸ které může obstát i samo, a na které ze zákona nemusí žádné řízení o právu navazovat.

Souhlasím s názorem JUDr. Svobody, že na řízení o ochraně rušené držby se ustanovení týkající se vydávání předběžných opatření neaplikují.¹⁶⁹ Není proto možné propůjčovat jim označení „*předběžné opatření sui genesis*,“ a to především s ohledem na záměr zákonodárce pojmut řízení o posesorní ochraně zcela odděleně a svébytně.¹⁷⁰

Z žádného ustanovení OSŘ však nevyplývá jasný závěr o řešení konkurence mezi oběma instituty a proto není jasné, zda bude mít žalobce možnost podat s žádostí o vydání předběžného opatření současně také návrh na zahájení řízení o poskytnutí posesorní ochrany. Vzhledem k tomu, že takový postup žalobce není zákonem výslovně zakázán, bude patrně možný.¹⁷¹ Domnívám se však, že v praxi se nebude jednat o četné případy, a to např. s ohledem na nutnost zaplacení soudního poplatku za oba návrhy.

S přihlédnutím k tomu, že pro podání návrhu na vydání předběžného opatření není zákonem stanovena lhůta, může žalobce využít tohoto institutu, pakliže promešká prekluzivní lhůtu stanovenou v NOZ pro podání žaloby na ochranu rušené držby. Lze tedy shrnout, že v situacích porušení držby představují předběžná opatření subsidiární prostředek ochrany držebních práv, který však nepůsobí absolutně v tom smyslu, že by použití předběžných opatření vylučoval. Bude tedy záležet především na vůli držitele, jakou cestu ochrany svého práva zvolí.

5.2. Zahájení řízení o žalobě proti rušené držbě

Řízení se zahajuje na návrh žalobce, kterým je žaloba. Žaloba je dispozičním úkonem účastníka civilního řízení, typická pro řízení sporná, kterým se osoba, jež podání činí, obrací na soud s žádostí o poskytnutí právní ochrany svého porušeného subjektivního práva

¹⁶⁷ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 252.

¹⁶⁸ SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 46.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Tamtéž, str. 47.

proti tomu, koho v žalobě označí.¹⁷² S tím znovu vyvstává problém, zda je držba subjektivním právem či jen faktem, kterému zákon poskytuje ochranu. Tato otázka nebyla dosud jednoznačně zodpovězena, jak bylo naznačeno v kapitole 3. odstavec 2.1. V případě, že se praxe přikloní k druhému závěru, bude vhodné definici žaloby rozšířit s ohledem na tuto skutečnost, tak, aby odrážela možnost žalobce domáhat se ochrany nejen subjektivních práv, ale také právem chráněných zájmů.

5.2.1. Náležitosti žaloby

Žaloba, jíž se řízení zahajuje, musí kromě obecných náležitostí stanovených zákonem v ust. § 42 odst. 4, jež se použije pro veškerá podání soudu, splňovat také zvláštní náležitosti žaloby podle ust. § 79 OSŘ. Nadto musí žaloba na ochranu rušené držby splňovat všechny požadavky stanovené v Hlavě páté Části třetí. Mezi ně patří především požadavek zmíněný v ust. § 176, podmiňující použití zvl. ustanovení OSŘ týkající se ochrany držby tím, že je z žaloby *zřejmé*, že se jí žalobce domáhá ochrany rušené držby.¹⁷³ Tento požadavek vychází z právní úpravy obsažené v rakouském civilním řádu soudním. Ta však byla v této věci značně formalistická, neboť v ust. § 454 výslovně stanovila povinnost žalobce podání zvnějšku označit jako „*žaloba na ochranu rušené držby*“.^{174, 175} Stejná povinnost je zachována také v současném rakouském civilním řádu.¹⁷⁶ Včasné určení toho, zda se žalobce domáhá posesorní či petitorní ochrany je přitom velice důležité z hlediska dalšího postupu soudu a především dodržení lhůt pro vynesení rozhodnutí. Bude-li tedy žaloba řádně označena, lze očekávat, že s ní soud automaticky naloží jako s posesorní žalobou. Naopak v případě, že by žalobce spoléhal na úsudek soudu, vystavuje se riziku zdržení celého procesu.

Zároveň však platí povinnost soudu dle ust. § 41 odst. 2 OSŘ posuzovat procesní úkony účastníků řízení podle jeho obsahu, nikoli pojmenování. Podle mého názoru je však ust. § 176 vůči obecné úpravě speciální, neboť účelem tohoto ustanovení je nepochybně urychlení

¹⁷² WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní* ..., s. 191.

¹⁷³ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 164.

¹⁷⁴ Zákon č. 113/1895 Sb.

¹⁷⁵ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. Díl II*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 439.

¹⁷⁶ KRIVÁČKOVÁ, Jana. HAMULÁKOVÁ, Klára. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, 22. ročník, č. 2, s. 49 - 50.

vydání rozhodnutí.¹⁷⁷ Z toho důvodu usuzuji, že pokud zákon váže aplikaci zvláštních ustanovení Hlavy páté Části třetí na podmínku *zřejmého domáhání se ochrany rušené držby*, je nezbytné, aby při prvním kontaktu soudu s tímto podáním, který se uskutečňuje zpravidla na podatelně soudu, neměli úředníci soudu nejmenších pochyb o žalobcově záměru a mohli tak předat věc k urychlenému vyřízení. Vnější označení žaloby po vzoru rakouského ČŘS se proto jeví jako nejvhodnější řešení. Dle mého názoru však lze očekávat, že výklad této *zřejmosti* bude řešen i judikatorně.

Nedílnou součástí každé žaloby je její petit, z něhož dle ust. § 79 OSŘ musí vyplývat, čeho se žalobce domáhá.¹⁷⁸ Vzhledem k tomu, že žaloba na ochranu rušené držby je žalobou na plnění, v petitu této žaloby bude formulována povinnost žalovaného. Rozhodnutí vydané v tomto řízení má proto deklaratorní účinek.¹⁷⁹

Praktický problém, který je spojen s tím, že žaloba nebude zevně výslovně označena, je rozlišení záměru žalobce, zda se v řízení domáhá ochrany posesorní či petitorní,¹⁸⁰ neboť petit bude v obou případech shodný. Pakliže by se uplatnilo pravidlo speciality ust. § 176 OSŘ vůči ust. § 43 odst. 2, soud by v takových případech posoudil neoznačené podání, z něhož není zřejmé, že se žalobce domáhá ochrany rušené držby, jako žádost o ochranu petitorní.

Pakliže by můj závěr o vztahu speciality uvedených ustanovení nebyl přijat, soud by musel věc posoudit na základě skutečností uvedených v žalobě. Pokud ani poté nebude zřejmé, čeho se žalobce domáhá, přicházel by v úvahu postup uvedený v ust. § 43 OSŘ, kterým žalobce vyzve k doplnění svého podání. Dodržení lhůt pro rozhodnutí ve věci je však v tomto případě zcela nereálné.

5.2.2. Lhůta pro podání žaloby o rušené držbě

Právní úprava rušené držby v NOZ usiluje o dokonalejší regulaci ochrany takto narušených společenských vztahů a snaží se držiteli poskytnout účinné právní prostředky, kterými se může domoci své držby. Z toho důvodu musel zákonodárce vyhodnotit všechny nedostatky a jejich příčiny, které vykazovalo řízení podle § 5 dle minulé právní úpravy.

¹⁷⁷ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 164.

¹⁷⁸ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní* ..., s. 202.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 207

¹⁸⁰ KRIVÁČKOVÁ, Jana. HAMULÁKOVÁ, Klára. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, 22. ročník, č. 2, s. 50.

Jedním z nejproblematictějších aspektů ochrany pokojného stavu dle § 5 OZ 1964 byla neexistence lhůty, v níž mělo dojít k uplatnění nároku držitele u příslušného orgánu. Otálení tak způsobovalo důkazní potíže a v některých případech mohlo dokonce způsobit nastolení nového pokojného stavu. NOZ proto stanovuje v ust. § 1008 lhůty, jejichž zmeškání způsobuje zánik práva na posesorní ochranu. Jejich povaha je tedy prekluzivní,¹⁸¹ a s ohledem na jejich zařazení v NOZ, také hmotněprávní.¹⁸² Tyto lhůty dělí NOZ na lhůtu subjektivní a objektivní. Subjektivní lhůta, v délce trvání 6 týdnů, počíná běžet dnem, kdy se držitel dozví o jednání konkrétního držitele, kterým do jeho držby zasahuje.¹⁸³ K počátku běhu této lhůty je proto nezbytné nejen zjištění, že došlo k rušení, ale také kdo za něj odpovídá. Kromě toho zákon stanoví lhůtu objektivní, která trvá 1 rok ode dne „*kdy žalobce mohl své právo uplatnit poprvé.*“ Podle názoru Dr. Spáčila dojde k prekluzi tohoto práva 1 rok po rušebním jednání.¹⁸⁴ Podle mého názoru je však slovní znění citovaného ustanovení zavádějící. Uvedené ustanovení nepřímě odkazuje do procesního práva, neboť váže počátek běhu této lhůty na podmínky stanovené OSŘ na okamžik, kdy mohl žalobce (držitel) podat posesorní žalobu k soudu. Dle ust. § 79 OSŘ je povinností žalobce označit v žalobě osobu žalovaného. Nesplnění této povinnosti povede k odmítnutí žaloby dle § 43 odst. 2 OSŘ.^{185, 186} Pakliže tedy držitel neví, kdo jeho držbu ruší, nemůže tuto osobu v žalobě označit a nemá proto možnost své právo na ochranu držby u soudu uplatnit. Tento rozpor by mohl být jednoduše odstraněn vhodnější formulací ust. § 1008 odst. 1, a to kupř. tak, že okamžikem rozhodným pro počátek běhu objektivní lhůty by byl den, kdy k rušebnímu jednání došlo. Tento závěr přitom může být podpořen srovnáním s německou právní úpravou, která v ust. § 864 odst. 1 německého občanského zákoníku stanoví, že nárok na posesorní ochranu zanikne uplynutím 1 roku ode dne, kdy k zakázanému jednání došlo.¹⁸⁷

Tyto lhůty jsou společné pro všechny skutkové podstaty rušené držby, včetně § 1004 na ochranu před prováděním stavby.¹⁸⁸ Účelem jejich stanovení je dosažení rychlého řešení

¹⁸¹ ŠULÁKOVÁ, Martina. Řízení o žalobách z rušené držby. *Rekodifikace & praxe*, 2013, roč. 1, č. 5, s. 14.

¹⁸² KŘIVÁČKOVÁ, Jana. HAMULÁKOVÁ, Klára. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, 22. ročník, č. 2, s. 50.

¹⁸³ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 127.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 127 – 128.

¹⁸⁵ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 271.

¹⁸⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 173.

¹⁸⁷ KŘIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ. *Nová právní úprava ...* s. 50.

¹⁸⁸ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 127.

a ochrana právní jistoty dotčených osob. V tomto řízení je proto vyzdvížena soukromoprávní zásada *vigilantibus iura*.

Určení těchto lhůt je výjimkou z obecného pravidla, že právo na podání žaloby není časově omezeno.¹⁸⁹ Je to dáno skutečností, že tyto lhůty mají povahu hmotněprávní, na rozdíl od petičního práva, které je charakteru procesního, a které po uplynutí jakkoli dlouhé doby nezaniká ani se nepromlčuje.¹⁹⁰

5.2.3. Právomoc a příslušnost soudů k projednání a rozhodnutí ve věci

S účinností od 1. 1. 2014 jsou k řízení o ochraně držebních vztahů povolány civilní soudy. Zrušením právní úpravy v OZ 1964, která tato řízení přenechávala správním orgánům, došlo k odpadnutí dosavadní překážky pravomoci uvedené v ust. § 7 odst. 1 OSŘ.¹⁹¹ Držební spory tudíž spadají do jejich pravomoci, neboť se jedná o spory vyplývající „z poměrů soukromého práva“, a to konkrétně z NOZ.

Pro určení věcné a místní příslušnosti soudů se použijí ustanovení Hlavy první Části třetí OSŘ regulující tyto otázky společně pro všechna sporná řízení. Dle znění ust. § 9 odst. 1 OSŘ bude k jednání ve věci držebních sporů věcně příslušný okresní soud, resp. obvodní soud pro území hl. m. Prahy. Tato úprava se jeví jako vyhovující, protože otázky rušené držby nejsou po právní stránce natolik složité, aby o nich měly rozhodovat krajské soudy.

Při podání žaloby na ochranu rušené držby se žalobce bude řídit pravidly výlučné místní příslušnosti, zakotvené v § 88 OSŘ, která je vůči ostatním pravidlům určování místní příslušnosti úpravou zvláštní a aplikuje se proto přednostně. Novelou č. 293/2013 Sb., která počet případů výlučné místní příslušnosti značně redukovala, bylo do uvedeného ustanovení vloženo nové znění písm. i), kterým se stanoví, že v případech ochrany držby práva k věci, je příslušným obecný soud žalobce. Odkazuje tedy na použití ust. § 85, podle něhož bude příslušným soud, v jehož obvodu má žalobce své bydliště, nebo v němž se zdržuje. Jedná se o jediný případ, kdy OSŘ určuje místní příslušnost podle obecného soudu žalobce, na rozdíl od obecného pravidla § 84 OSŘ, kdy je rozhodujícím bydliště žalovaného. Toto pravidlo se však neuplatní v případě, kdy se žaloba týká ochrany věci nemovité,

¹⁸⁹ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 296.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ „... pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány“

např. pozemku, služebnosti či práva stavby, neboť pro tyto případy platí písm. b) uvedeného ustanovení. Podle něj bude příslušný soud určen dle polohy této nemovité věci.

Výlučná místní příslušnost byla stanovena z důvodu zohlednění existence zvláštních okolností, díky nimž je vhodné, aby řízení probíhalo u stanoveného soudu, namísto soudu obecného.¹⁹² V případě žalob na ochranu držby je to jistě blízká místní souvislost s předmětem rušení.

Úprava místní příslušnosti pro ochranu držby věcí nemovitých je logická a efektivní, a lze s ní proto plně souhlasit. V případě držby movitých věcí, však může docházet k situacím, kdy k rušebnímu jednání nedojde v obvodu obecného soudu žalobce, např. pokud majitel s věcí cestuje, či ji někomu vypůjčí. Navrhovala bych proto v této věci nahradit výlučnou příslušnost podle obecného soudu žalobce pravidlem, podle kterého by bylo rozhodující místo, kde k rušení došlo. Jednalo by se prakticky o ustanovení kopírující ust. § 87 b), když ve své podstatě i v případě rušení držby vždy k újmě dochází. Stejné řešení bylo obsaženo i v ust. § 92 zák. č. 111/1895 z. ř., jurisdikční norma.

5.2.3.1. Rozhodování vyšších soudních úředníků ve věcech ochrany rušené držby

Novela OSŘ č. 293/2013 Sb. přinesla změny nejen do oblasti ochrany pokojné držby, ale dotkla se například také úpravy věcné příslušnosti soudů v ust. § 9 odst. 2 a způsobila tak zásadní redukci ve věcné příslušnosti krajských soudů k řízení na prvním stupni, což ve spojení s dalšími změnami způsobenými harmonizací procesních předpisů, nutně povede k nárůstu soudní agendy okresních soudů. Má-li však současně pokračovat snaha o „odbřemenění“ českého soudnictví,¹⁹³ spočívající ve zrychlení nalézacích řízení, jež se uskutečňuje mj. přenášením pravomoci činit různé procesní úkony na osoby odlišné od soudců,¹⁹⁴ musí nevyhnutelně dojít k posílení funkcí těchto osob.

Mezi ně patří především vyšší soudní úředníci a asistenti soudů, jejichž postavení je dle ust. §36a zákona č. 6/2002 Sb., shodné. Tito pracovníci soudu jsou v zákonem stanovených mezích oprávněni samostatně činit některé procesní úkony, mezi které patří i možnost

¹⁹² PŘÍDAL, Ondřej. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 312.

¹⁹³ O JIRSA, Jaromír. *O jednom (velkém) justičním kroku zpět* [online]. *pravni prostor.cz*, 11. února 2014 [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné na < <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/o-jednom-velkem-justicnim-kroku-zpet>>.

¹⁹⁴ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní* ..., s. 126.

v určitých věcech rozhodnout.¹⁹⁵ Paradoxně však s účinností od 1. 1. 2014 došlo nálezem ÚS sp. zn. Pl. ÚS 31/10, ze dne 22. 5. 2013 k zúžení jejich pravomocí, neboť ust. § 11 zák. č. 121/2008, o vyšších soudních úřednících, jmenující případy, v nichž jsou oprávněni samostatně jednat, bylo ve své extenzivní podobě zrušeno. Podle znění § 11 ZVSÚ platného do 31. 12. 2013 mohli VSÚ v občanském soudním řízení činit veškeré procesní úkony soudu prvního stupně, vyjma těch, které jsou v tomto ustanovení uvedeny. Těchto výjimek bylo v § 11 zmíněno pod písmeny a) - k) celkově 11, a šlo o záležitosti, které byly s respektem k čl. 82 odst. 1 Ústavy ve spojení s čl. 36 LZPS a k pravidlům spravedlivého procesu dle čl. 36 LZPS ve spojení s čl. 6 Úmluvy, přenechány výlučně soudcům, se zárukou jejich nezávislosti. Jednalo se o věci zásadní a zpravidla právně složitější. Mezi pravomoci VSÚ dle tohoto ustanovení písm. b) patřilo *a contrario* i rozhodování ve věci samé formou usnesení. Tato zákonná úprava, platná do 31. 12. 2013 by tedy umožňovala, aby i o žalobách na ochranu rušené držby, rozhodovali VSÚ. Novelizované znění ust. § 11 však od 1. 1. 2014 počet těchto výjimek rozšířilo a pod písm. c) zařadilo i případ meritorního rozhodování formou usnesení.¹⁹⁶ Tím je proto znemožněno, aby rozhodnutí o držebních žalobách vydávali VSÚ či asistenti soudců.

Myslím si však, že z praktického hlediska by šlo o velice vhodné řešení. Podstatou rozhodování v těchto věcech totiž nejsou otázky práva. Ba naopak, předmět řízení je soustředěn na posuzování faktických otázek existence a rušení držby. Nemyslím si tedy, že by o těchto žalobách musel nutně rozhodovat soudce a domnívám se, že ke správnému posouzení věci postačují právní znalosti, nabyté VSÚ v rámci jejich tříleté přípravy či absolvování magisterského vysokoškolského vzdělání v případě asistentů.

5.2.4. Účinky spojené s podáním žaloby

Řízení je zahájeno dnem, kdy žaloba dojde soudu.¹⁹⁷ Tímto dnem také nastávají zákonem stanovené účinky, které jsou v případě žalob na ochranu držbu procesního i hmotněprávního charakteru.

5.2.4.1. Procesní účinky žaloby

¹⁹⁵ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní* ..., s. 126.

¹⁹⁶ Tato výjimka neplatí absolutně, neboť je v písm. c) současně upraveno 5 druhů civilního řízení, v nichž tento zákaz neplatí. Řízení o rušení držby mezi ně není zařazeno.

¹⁹⁷ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 293

V den, kdy je soudu žaloba doručena, nastává ve věci dle ust. § 83 OSŘ překážka věci zahájené. Tento procesní účinek žalob je charakteristický pro všechny druhy sporných řízení. Jakmile byla věc zahájena, není možné, aby o věci, která se týká stejného předmětu a stejných účastníků, souběžně probíhalo ještě jiné řízení před soudem.¹⁹⁸ Pokud by k naplnění této překážky došlo, soud řízení, které bylo zahájeno později, zastaví.¹⁹⁹ V případě žalob na ochranu držby však může docházet k souběhu posesorní i petitorní žaloby, aniž by tomu překážka litispendence bránila, a to i přesto, že označení účastníků i žalobní petit obou žalob bude totožný. Rozhodujícím je zde rozdílný předmět řízení, kdy v řízení o posesorní žalobě soud rozhoduje o otázce faktů, zatímco v řízení petitorním o právu k věci.

Ve stejný okamžik také nastává účinek zásady *perpetuatio fori*, podle níž budou pro otázky posuzování věcné a místní příslušnosti po celou dobu řízení rozhodné skutečnosti, které existovaly ke dni podání žaloby.²⁰⁰

5.2.4.2. Hmotněprávní účinky žaloby

Stavení promlčecích lhůt, které je typickým hmotněprávním účinkem podání jakékoli žaloby podle ust. § 648 NOZ, je v tomto řízení vyloučeno, neboť na posesorní ochranu držby se institut promlčení nevztahuje. Pro ni platí zvláštní prekluzivní lhůty, na něž však podání žaloby nemá vliv, neboť jsou tyto lhůty hmotněprávní povahy.²⁰¹

Skutečnost, zda žalobce podá žalobu či nikoli, však má nesmírný význam v případě vypuzení z držby. Dle ust. § 1009 odst. 1, poslední věty, má v tomto případě podání žaloby vliv na zánik držby dosavadního držitele.²⁰² Dle znění ust. § 1007 odst. 2 dojde k vypuzení z držby tehdy, „*když druhá strana odepře plnit, co dosud plnila, když někdo zabrání výkonu práva, nebo již nedbá povinnosti zdržet se nějakého jednání.*“ Pakliže držitel ve stanovených lhůtách žalobu na ochranu proti rušení nepodá, má se za to, že tento stav akceptuje a jeho držba zanikne, se všemi důsledky, které z toho vyplývají, včetně např. zastavení běhu vydržecí lhůty. V tom případě se věc nově octne v držbě „cizí“²⁰³ tedy v držbě toho, kdo původního držitele vypudil. Podle názoru A. Randy, má účinek zachování držby pouze

¹⁹⁸ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 293

¹⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2006, sp. zn. 32 Odo 6/2005

²⁰⁰ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní* ..., s. 117.

²⁰¹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 127 – 128.

²⁰² Tamtéž, s. 130.

²⁰³ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 184.

posesorní žaloba,²⁰⁴ a to především s přihlédnutím k účelu této ochrany, kterým je rychlá reakce na narušení držby – nezbytností je proto dodržení krátkých lhůt pro její podání. J. Spáčil naopak zastává názor, že i v případě, že žalobce např. lhůtu zmešká a věc se již octne v držbě rušitele, je možné, aby v případě návazné úspěšné petitorní žaloby, nedošlo k přetržení běhu vydržecí lhůty, tedy že by její běh po navrácení věci ruшителеm na základě rozsudku v petitorním řízení, pokračoval tam, kde odnětím držby skončil.²⁰⁵ To však odporuje smyslu ust. § 1091, stanovící výslovně požadavek nepřerušenosti držby.²⁰⁶

Ztotožňuji se s názorem A. Randy, že držbu může platně uchovat pouze ochrana posesorní, což je ve shodě s názorem uvedeným také v komentáři k OZO. Je tomu tak proto, že posesorní ochrana slouží k ochraně fakticity, která se po uplynutí lhůt k podání posesorní žaloby změní na fakticitu nového stavu držby rušitele.

5.2.5. Procesní podmínky řízení

Po zahájení řízení soud zjišťuje splnění všech zákonných podmínek, které musí být dány, aby ve věci mohlo být vydáno meritorní rozhodnutí.²⁰⁷ V případě absence některé z nich, pakliže je její nedostatek neodstranitelný, soud řízení zastaví a o merituu věci nerozhodne.²⁰⁸ Kusá úprava OSŘ v ust. §§ 176 – 180, věnující se žalobám o rušení držby, ani jednotlivá obecná ustanovení OSŘ však neobsahují jakoukoli výjimku týkající se zkoumání procesních podmínek. Proto se na tato řízení plně použijí pravidla obecná. Tím však OSŘ dostatečně nezohledňuje zvláštnosti tohoto řízení, především potřebu rychlosti vyřizování těchto žalob. V následujícím textu se soustředím na některé problematické aspekty vybraných podmínek řízení, které podle mého názoru odporují účelu posesorní ochrany.

5.2.5.1. Pravomoc a příslušnost soudu

Na začátku každého soudního řízení musí být ověřována pravomoc a věcná i místní příslušnost soudu.²⁰⁹ Pro posesorní žaloby bude praktické zejména zkoumání místní příslušnosti, a to i s ohledem na novou právní úpravu pravidel pro její určování v těchto

²⁰⁴ RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 126.

²⁰⁵ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 241.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 322.

²⁰⁷ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní* ..., s. 216 – 217.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 219.

²⁰⁹ Tamtéž.

řízení. Zkoumání se uskuteční před tím, než soud začne ve věci jednat, a v případě, že nebude nařízeno jednání (což bude v těchto případech časté), jen do vydání rozhodnutí.²¹⁰

Podle ust. § 105 odst. 2 OSŘ, zjistí-li soud, jemuž byla žaloba doručena, že k projednání této věci není místně příslušný, „*postoupí věc po právní moci tohoto usnesení příslušnému soudu.*“ Toto usnesení není usnesením, kterým se upravuje vedení řízení,²¹¹ a je proto možné podat proti němu odvolání. To znamená, že k předání věci místně příslušnému soudu, může dojít nejdříve po uplynutí 15 denní lhůty určené pro odvolání. Tím se však řízení značně zpomaluje, a není možné splnit lhůty pro rozhodnutí ve věci podle § 177 odst. 1.

Shodně s JUDr. Svobodou se proto domnívám, že současné znění OSŘ nereflektuje ve svých obecných ustanoveních zvláštnosti tohoto řízení,²¹² což se projevuje na mnoha místech v OSŘ, mj. i v oblasti postoupení věci pro místní nepříslušnost. Jednoduchým řešením tohoto problému by podle mého názoru bylo vložit do ust. § 105 odst. 1, věta druhá za středníkem, za výjimku týkající se platebních rozkazů, u nichž se místní příslušnost nezkoumá, také řízení o rušené držbě. Ostatně, řízení o rušené držbě spojuje s řízením o platebním rozkazu právě zájem na rychlém vyřízení záležitosti, s možností vyřídit věc od stolu, tj. bez nařízení jednání.

5.2.5.2. Zaplacení soudního poplatku

Splnění poplatkové povinnosti není považováno za procesní podmínku v pravém slova smyslu, ale je bezpochyby jeho podstatnou součástí ovlivňující další postup ve věci.²¹³ Nezaplacení SOP způsobuje skončení řízení vydáním usnesení o zastavení řízení.²¹⁴

V těchto řízeních by však postup soudu, spočívající v kontrole zaplacení SOP, příp. stanovení dodatečné lhůty k zaplacení, značně ztěžoval postup ve věci, a proto se domnívám, že by bylo vhodné aplikovat na tato řízení ust. § 9 odst. 4 zákona o SOP, který taxativním způsobem jmenuje případy, kdy soud pro jeho nezaplacení řízení nezastaví. Jedním z nich je dle písm. a) skutečnost, že soud již začal jednat ve věci samé. Znamenalo by to tedy, že soud bude po doručení žaloby na ochranu rušené držby povinen ihned zahájit úkony ve věci,

²¹⁰ PŘIDAL, Ondřej. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 286.

²¹¹ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 591.

²¹² SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 46.

²¹³ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní ...*, s. 220.

²¹⁴ WALTR, R. *Zákon o soudních poplatcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 27.

a o povinnosti zaplatit soudní poplatek, v případě, že k datu vydání konečného rozhodnutí nebude zaplacen, rozhodne současně s vydáním tohoto meritorního rozhodnutí.²¹⁵

Samotná výše SOP není v Sazebníku poplatků zákona č. 549/1991 Sb. zvláště stanovena. Jeho výše se proto určí postupem dle Položky 4, odst. 1 písm. a) a c), neboť jde v těchto případech o návrh na zahájení občanského soudního řízení, jehož předmětem není peněžité plnění. Pokud půjde v řízení o ochranu movité věci, jeho výše bude činit částku 2.000,- Kč. V případě držby věci nemovité bude výše SOP určena podle písm. a) a bude činit částku ve výši 5.000 Kč.

Ve srovnání se SOP, stanoveným pro vydání předběžného opatření, které se těmto řízením přibližuje zejména v posuzování faktických poměrů, zatímnosti a zjednodušenosti, jehož výše činí částku 1.000,- Kč, jsou podle mého názoru tyto částky nepřiměřené vysoké. Tento hrubý nepoměr svědčí podle mého názoru o i tom, že zákonodárce ke dni účinnosti právní úpravy žalob na ochranu rušené držby, nepřizpůsobil také všechny doprovodné zákony týkající se civilního procesu. Navíc se domnívám, že výše těchto poplatků jsou pro žalobce demotivující a mohou mít proto negativní vliv na uplatňování posesorní ochrany v praxi.

5.3. Průběh řízení o žalobách o rušené držbě

Přestože je tento druh soudního procesu zvláštním typem sporného řízení, v OSŘ se mu věnuje pouze 5 paragrafů. Ačkoli se na první pohled zdá tato úprava bezproblémová a dostačující, v praxi bude vyvolávat mnohé otázky, které budou spojeny především s průběhem tohoto řízení, s ohledem na dodržení krátkých lhůt stanovených pro rozhodnutí. Zákonodárce se k 1. 1. 2014 snažil o harmonizaci procesních předpisů s těmi hmotněprávními, avšak v případě posesorní ochrany se zdá, že opomněl harmonizovat tuto novou právní úpravu s ostatními ustanovení OSŘ.²¹⁶ V následujícím textu se pokusím poukázat na několik problémových oblastí, které jsou toho důkazem.

5.3.1. Doručování

V průběhu řízení je nutné zajistit komunikaci mezi účastníky řízení a soudem. Ta se uskutečňuje v mezích právní úpravy doručování, která se vzhledem k aktuálnímu znění OSŘ, bez jakýchkoli výjimek aplikuje i na řízení o rušené držbě.

²¹⁵ WALTR, R. *Zákon o soudních poplatcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 30.

²¹⁶ SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 46.

Zpravidla první písemností, která se účastníkům, resp. žalovanému v řízení doručuje, je žaloba. To se děje dle ust. § 79 odst. 3 OSŘ doručením do vlastních rukou adresáta. Pokud doručující orgán žalovaného nezastihne, je možné ji doručit prostřednictvím náhradního doručení.²¹⁷ To znamená, že žaloba bude uložena u doručujícího orgánu, a po uplynutí 10 dnů se má žaloba za doručenou. Lze si tak představit situace, kdy se žalovaný s žalobou seznámí až poslední den lhůty, po kterou je uložena na poště. Objektivně se s ní proto seznámí 13. dnem po zahájení řízení.²¹⁸ Má-li soud v řízení o rušení držby rozhodnout do 15 dnů od zahájení řízení, které počíná dnem doručení žaloby žalobcem na soud, obrana žalovaného proti žalobě by byla prakticky nulová. Navíc, v klasickém sporném řízení soud zašle žalobu žalovanému až po kontrole splnění všech procesních podmínek řízení. Komentář k OSŘ dokonce uvádí, že soud nezašle žalovanému žalobu dříve, nežli dojde k zaplacení SOP. Totéž platí o kontrole odstranění vad podání podle § 43.²¹⁹ Všechny tyto úkony soudu však znatelně prodlužují dobu, po kterou řízení trvá a v případě držebních žalob by proto bylo účelné uvažovat o jejich výslovném omezení.

Nařídí-li soud jednání, je nutné účastníky řízení a případně i další osoby, jejichž přítomnosti je na jednání potřeba (zejména svědci) řádně předvolat. Na toto předvolání se bude aplikovat obecné ust. § 115 odst. 2 OSŘ, které stanoví povinnost doručit předvolání do vlastních rukou tak, aby se tyto osoby mohly na jednání řádně připravit. Zpravidla je taková lhůta desetidenní. Přestože se v tomto případě jedná o lhůtu pořádkovou,²²⁰ vnímám absenci podrobnější právní úpravy doručování v těchto řízeních jako nedostatek této zvláštní právní úpravy.

V případě nařízení jednání o rušení držby prováděním stavby musí být toto předvolání doručeno minimálně 3 dny před jeho konáním. Toto ustanovení zákona je speciální vůči ust. § 115 odst. 2 OSŘ. Z textu zákona však výslovně nevyplývá, zda je tato lhůta závazná jen pro řízení týkající se ohrožení držby prováděním stavby, či obecně pro všechny rušební skutkové podstaty. Stejně jako v případě doručování žaloby platí, že předvolání k jednání

²¹⁷ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 286.

²¹⁸ Za předpokladu že soud žalobu odešle den následující jejímu doručení a žalovaný si ji vyzvedne poslední den kdy je uložena u provozovatele poštovních služeb.

²¹⁹ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 286.

²²⁰ KRIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ: *Nová právní úprava ...* s. 50.

musí být doručeno do vlastních rukou.²²¹ To opět představuje riziko spočívající ve lhůtách pro vyzvednutí u doručujícího orgánu a nedodržení lhůt pro rozhodnutí ve věci.

5.3.2. Jednání

Nařízení jednání ve věci posesorních žalob není obligatorní. Nejednoznačná je však situace ohledně řízení týkajících se rušení prováděním či odstraňováním stavby. Druhá věta odst. 1 ust. § 177 pro všechny skutkové podstaty, vyjma těch, týkajících se stavby, uvádí, že „jednání není třeba nařizovat.“ Domnívám se, že odst. 2 uvedeného ustanovení, věnující se rušení stavbou je vůči odstavci 1. speciálním, neboť se věnuje výhradně rušení držby týkajících se staveb, a stanoví jednak delší lhůtu pro rozhodnutí ve věci a v druhé větě podává informaci, že „předvolání k jednání je třeba doručit nejméně 3 dny předem.“ Někteří autoři se domnívají, že z této úpravy vyplývá závěr, že ani v řízeních týkajících se staveb, není nařízení jednání nezbytnou součástí řízení.²²² Podle mého názoru je však přípustný i výklad právě opačný, a to s ohledem na jazykové vyjádření a systematické zařazení v odst. 2. Myslím si, že pokud bylo záměrem zákonodárce stanovit pravidlo nepovinného jednání pro všechna řízení o rušení držby bez rozdílu, měl zařadit tuto větu do samostatného odstavce či ustanovení. Pakliže navíc pro řízení týkající se staveb uvádí lhůtu pro doručení předvolání, jakoby tím vyjádřil myšlenku, že ohledně těchto záležitostí vždy proběhne. Ze zvoleného modelu proto dovozují, že v případech skutkové podstaty podle § 1004 a §1005 NOZ bude jednání nařízeno vždy. Vyplývá to podle mého názoru i ze skutečnosti, že pro tato řízení je stanovena delší lhůta pro rozhodnutí, která jakoby předznamenávala nutnost seznámit se s místními poměry provedením místního šetření.

V ostatních případech záleží rozhodnutí o nařízení jednání plně na vůli soudce. OSŘ v ustanoveních věnující se ochraně rušení držby neupravuje způsob, jakým by se žalovaný mohl domoci nařízení jednání. Navrhne-li proto ve svém vyjádření k žalobě výslech svědka, ale soud, veden snahou o rychlost rozhodování, nenařídí ve věci jednání, žalovaný může proti tomuto rozhodnutí brojit až v odvolacím řízení. Přestože je tento druh soudního řízení řízením zvláštním, není podle mého názoru možné, zasahovat do práv žalovaného na spravedlivý proces a zásady rovnosti účastníků, přestože se v projednávané věci jedná pouze o prozatímní úpravu vztahu. Rozhodnutí vydané v tomto řízení může být proti vůli žalovaného vykonáno

²²¹ HAMULÁKOVÁ, Klára. KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 190.

²²² KŘIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ: *Nová právní úprava ...* s. 50.

a jako takové může představovat závažný zásah do jeho práv. Domnívám se proto, že by procesní možnosti obrany žalovaného měly být v tomto řízení zákonem lépe vymezeny.

Ust. § 115a OSŘ stanoví obecné podmínky, na jejichž základě lze ve věci rozhodnout bez nařízení jednání. Je tomu tak tehdy, je-li možné učinit rozhodnutí na základě předložených listinných důkazů a účastníci řízení dali k tomuto postupu souhlas. Ze zákona není patrné, jaký je mezi uvedeným ust. § 115a a § 177 odst. 1 vztah, avšak lze dovodit, že úprava v § 177 odst. 1 je úpravou speciální. Podstatné však je, že toto zvláštní ustanovení nestanoví žádné limity, které by měly být dodrženy. V tom případě by měla přicházet v úvahu obecná úprava v ust. 115a. V případě, že žalovaný výslovně vyjádří svůj nesouhlas s rozhodnutím soudu bez nařízení jednání, nebude splněna základní podmínka dle § 115a, tedy souhlas.²²³ V takovém případě by podle mého názoru nemělo dojít k vydání rozhodnutí bez nařízení jednání.

V původním návrhu novely č. 293/2013 Sb. byl v úpravě žalob o rušení držby zakotven výlučný zákaz odročování jednání. JUDr. Svoboda upozorňoval na nesoulad tohoto zákazu se souvisejícími ustanoveními OSŘ, když poukázal na skutečnost, že v případě poučení soudcem podle ust. § 118a, nebude možné důkazní prostředky k prokázání tvrzení účastníků na tomto jednání provést.²²⁴ Myslím si, že je ku prospěchu věci, že tento tvrdý zákaz odročování byl z textu navrhované novely vypuštěn, čímž mohou být zohledněny případy hodny zvláštního zřetele (kupř. náhlá nemoc či úraz účastníka), avšak domnívám se, že v praxi by se mělo jednat spíše o výjimečné případy, a to i s ohledem na to, že posesorní ochrana musí být poskytnuta bez zbytečných průtahů, jinak ztrácí svůj význam.

5.3.3. Zjišťování rozhodných skutečností v řízeních o žalobách z rušení držby

Předmět dokazování je v těchto řízeních omezen na zjištění poslední držby, která prokazatelně trvala po určitou dobu jako držba pokojná,²²⁵ a zjištění svémocného jednání žalovaného, kterým mělo dojít k tvrzenému rušení jeho držby. Přestože je tedy proces dokazování omezen co do předmětu a hloubky, tvoří významnou součást tohoto řízení, v jehož průběhu se soudce dozvídá o skutečnostech, které se stanou podkladem pro jeho

²²³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 3271/09

²²⁴ SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušení držby. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 46

²²⁵ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 614.

spravedlivé rozhodnutí.²²⁶ Soud proto musí i v těchto řízeních zjistit skutkový stav do té míry, která je dostačující pro spravedlivé rozhodnutí ve věci.²²⁷

Účastníci řízení mohou obecně na podporu svých tvrzení navrhnout jakékoli důkazní prostředky, které umožní zjistit relevantní skutečnosti.²²⁸ Jejich demonstrativní výčet obsahuje ust. § 125 OSŘ, které je možné aplikovat i na žaloby rušební, neboť žádné zvláštní ustanovení Hlavy páté Části třetí jeho aplikaci nevylučuje ani nezužuje. Nejčastějším důkazem, budou podle mého názoru, výpovědi svědků. V případech projednávání držby vlastníka, který se ocitl v důkazní nouzi k vlastnictví své věci, totiž není možné předpokládat, že by disponoval listinnými důkazy prokazující jeho držbu.

Znalecké dokazování by mělo být naopak v těchto řízeních zcela výjimečné, neboť by k posouzení svémocného rušení držby neměly být zapotřebí odborné znalosti.²²⁹ Vypracování takového posudku je nadto neslučitelné se lhůtou stanovenou zákonem pro vynesení rozhodnutí ve věci.

Praktickým důkazním prostředkem v těchto věcech, kde se rozhoduje o fakticitě držebních vztahů, bude zřejmě ohledání na místě samém, a to zejména ve věcech ohrožení prováděním stavby. Tento přímý důkazní prostředek²³⁰ umožňuje soudci přímé seznámení s vnějšími vlastnosti ohledávané věci.²³¹ Pokud dojde k dokazování tímto způsobem, bude vhodné provést na tomto místě i jednání ve věci.²³²

5.3.4. Námitky žalovaného

Námitky žalovaného představují prostředek jeho obrany proti tvrzením uvedeným v žalobě. Ačkoli se tedy jedná o institut procesního práva, jeho právní úpravu nalezneme namísto v procesním předpise, v NOZ. Ani zde však není jejich výčet stanoven vyčerpávajícím způsobem a jejich okruh musí být zjištěn výkladem, s ohledem na předmět projednávání v řízení na ochranu držby. Pro jednotlivé skutkové podstaty navíc neplatí možnost uplatnění všech druhů námitek.

²²⁶ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní ...*, s. 223.

²²⁷ KŘIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ: *Nová právní úprava ...* s. 50.

²²⁸ HROMADA, Miroslav. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 443

²²⁹ HROMADA, Miroslav. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 443

²³⁰ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní ...*, s. 245.

²³¹ Tamtéž.

²³² Tamtéž.

1. Námitka nepravé držby

Tato námitka je zakotvena v ust. § 1007 odst. 1 NOZ a její podstatou je žalobcova nepravá držba dle ust. § 993 NOZ.²³³ Patří sem případy nabytí držby potajmu, lstí nebo činem, kterým chtěla osoba získat trvalé právo k něčemu, co měla mít od žalovaného jen na základě výprosy.²³⁴ Jedná se tedy např. o krádež či podvod. Tuto námitku může uplatnit pouze osoba, které byla věc takto odňata.²³⁵ Proto pokud bude ruшитelem někdo jiný, nemůže se této námitky domoci, i kdyby věděl, že držitel věc získal pokoutným způsobem. Tato námitka nemůže být uplatněna v případech skutkových podstat týkajících se stavby.²³⁶

2. Námitka vypuzení z držby

I tato námitka nachází své zákonné zakotvení v ust. § 1007 odst. 1. Její podstatou je tvrzení žalovaného, že žalobce ho ze své původní držby vypudil. Stejně jako u námitky nepravé držby tedy může namítat vypuzení pouze ten žalovaný, který z ní byl vypuzen, nikoli třetí osoba.²³⁷ Uplatnění této námitky je navíc omezeno prekluzivní šestitýdenní subjektivní lhůtou dle § 1008 NOZ, podle něhož je pro zachování držby nutné podat žalobu na její ochranu. Znamená to tedy, že žalovaný nemůže v řízení namítat, že byl sám z držby vypuzen, uplynula-li lhůta 6 týdnů určená pro její ochranu.²³⁸ Držba žalovaného totiž v takovém případě zanikla.

3. Námitka „nedůvodnosti žaloby“

Komentář k OZO stanoví další námitky žalovaného, které se podle mého názoru, s ohledem na podobnost řízení podle OZO a NOZ, uplatní také. První z nich je námitka nedostatku procesních podmínek žaloby,²³⁹ kterou jsem však s ohledem na to, že se vztahuje na předmět samotného řízení, pojmenovala jako námitku *nedůvodnosti žaloby*. Označení námitka „procesních podmínek“ je totiž matoucí, neboť může být zaměněna s namítaným nedostatkem podmínek z hlediska procesu. Tato námitka spočívá v tvrzení žalovaného, že se vůči žalobci nedopustil svémocného jednání, či že žalobci nenáleží

²³³ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 117.

²³⁴ Tamtéž, s. 97 – 98.

²³⁵ ROUČEK, F. SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 145.

²³⁶ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 119.

²³⁷ ŠULÁKOVÁ, Martina. Řízení o žalobách z rušené držby. *Rekodifikace&praxe*, 2013, roč. 1, č. 5, s. 14.

²³⁸ KRIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ: *Nová právní úprava* ... s. 49.

²³⁹ ŠULÁKOVÁ, Martina. Řízení o žalobách z rušené držby. *Rekodifikace&praxe*, 2013, roč. 1, č. 5, s. 14.

držba.²⁴⁰ Tato námitka zřejmě vyplývá z práva žalovaného vyjádřit se ke všem skutečnostem obsaženým v žalobě, tvořící součást jeho práva na spravedlivý proces.

Soud však v těchto řízeních není povolán k rozhodování o právu, ale pouze o faktických skutečnostech. V každém případě se však domnívám, že soud musí existenci držby žalobce ověřovat.²⁴¹ Pokud by tak neučinil, neměl by o co opřít své rozhodnutí ve věci a odůvodnit proč ochranu v každém konkrétním případě poskytl.

4. Námitka uplynutí lhůty

Poslední námitkou dle OZO byla námitka prekluze práva. V současnosti je však včasné podání žaloby procesní podmínkou, která bude soudem zkoumána z úřední povinnosti.²⁴² Judikatura k rakouskému civilnímu řádu naopak dodržení lhůty považuje za otázku důvodnosti žaloby, nikoli její přípustnosti.²⁴³ S ohledem na to, že v řízení o rušení držby je posouzení začátku běhu této lhůty záležitostí skutkovou, která se zakládá na vyhodnocení tvrzení a důkazů předložených stranami, považuji řešení dle rakouského kodexu v tomto směru vhodnější.

Spor se v dané věci vždy vede o otázku držby a jejího rušení, a proto žalovaný nemůže v řízení tvrdit, že svým jednáním vykonával právo, které mu náleží.²⁴⁴ V řízení tak nejsou připuštěny jakékoli petitorní námitky, vyjma případů, kdy žalovaný namítá své právo na zásah do cizí držby, a to např. v případě dovolené svépomoci, zákona či svolení žalobce.²⁴⁵

Původně navrhované znění ust. § 178 odst. 2 OSŘ dokonce výslovně zakazovalo soudu přihlížet k námitkám o povaze držby či právu žalovaného k držbě.²⁴⁶ Uvedené ustanovení však bylo z textu zákona vypuštěno, a je otázkou, z jakého důvodu. I přesto se však domnívám, že se soud povahou držby zabývat nemůže, s ohledem na to, že zde nejde o spor petitorní, ale pouze faktický.²⁴⁷ Je však otázkou, zda bude tato limitace zřejmá i žalovanému, když ze zákonného textu nevyplývá.

²⁴⁰ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 145.

²⁴¹ Gl. U. N. F. 462

²⁴² ŠULÁKOVÁ: *Řízení o žalobách*..., s. 14.

²⁴³ Rozhodnutí OGH 1 Ob 546/85 ze dne 22. 5. 1985

²⁴⁴ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 117.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 48.

²⁴⁷ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 293/2013, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. PSP ČR, tisk 932/0

5.4. Rozhodnutí ve věcech posesorní ochrany

Rozhodnutí je procesní úkon soudu, jímž se řízení ukončuje, a kterým se autoritativně stanovují práva a povinnosti stran,²⁴⁸ které jsou povinny splnit.²⁴⁹ Je tedy závazný a právně vynutitelný.

Řízení o ochraně rušené držby může být ukončeno několika způsoby. Nejčastějším případem bude rozhodnutí meritorní, kterým bude soud rozhodovat o poskytnutí ochrany rušené držbě. Tato rozhodnutí mají formu usnesení.²⁵⁰ Kromě toho přichází v úvahu také zastavení řízení, např. v případě zpětvzetí žaloby či nedostatku podmínek řízení dle § 104 OSŘ, taktéž ve formě usnesení. Poslední možností je odmítnutí návrhu na zahájení řízení dle § 43 odst. 2, a to v případě, že ani po výzvě soudu nebudou odstraněny jeho nedostatky. Mám však za to, že by bylo vhodné do zvláštní právní úpravy řízení o rušené držbě, popř. zařazením výjimky do ust. § 43 pro tyto druhy řízení, vložit ustanovení, které by umožňovalo soudu odmítnout vadné podání v těchto věcech ihned, tedy bez povinnosti poskytnout žalobci lhůtu k opravě, podobně jako to činí § 75a v případě předběžných opatření. Podle mého názoru by bylo toto řešení velmi praktické, neboť v případě okamžitého odmítnutí žaloby bude žalobce moci podat podání znovu, a to ještě v prekluzivní šestitýdenní lhůtě. Pokud by však došlo k soudní výzvě a stanovení dodatečné lhůty, mohlo by se stát, že soud by i přesto tento návrh odmítl.

V takovém případě však dojde ke značné časové prodlevě, a popř. i k prekluzi práva na posesorní ochranu. Zároveň by to bylo motivací pro žalobce podat na soud v těchto jednoduchých věcech podání bezvadné.

5.4.1. Lhůta pro vydání meritorního rozhodnutí

Zřejmě tím nejkontroverznějším tématem, které novou právní úpravu řízení o rušené držbě provází, je stanovení lhůt pro vynesení meritorního rozhodnutí ve věci. Ta činí dle ust. § 177 odst. 1 lhůtu 15 dnů a v případě ohrožení držby prováděním stavby je to lhůta třicetidenní. Výslovným zakotvením těchto lhůt měl zákonodárce v úmyslu vypořádat se s hlavní příčinou nefunkčnosti poskytování ochrany pokojného stavu podle dřívější právní

²⁴⁸ V některých případech může stanovit práva a povinnosti i dalším osobám.

²⁴⁹ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní...*, s. 256.

²⁵⁰ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 613.

úpravy v OZ 1964,²⁵¹ kterou byla liknavost úředníků při jejich postupu a neexistence jednotných závazných časových okamžiků, v nichž je třeba ve věci učinit rozhodnutí. To vedlo k nepřipustným průtahům, a bylo tak v přímém rozporu s účelem, proč držitel o tuto ochranu žádal – tedy rychlé, prozatímní uspořádání poměrů.

Tento nový model tak přináší vyšší míru právní jistoty držiteli, který může v rámci těchto lhůt legitimně očekávat poskytnutí ochrany. Je to jediný případ nalézacího soudního řízení, v němž je soudce ve svém rozhodování časově omezen. Ze zákona vyplývá, že tyto lhůty jsou svou povahou lhůtami procesními, neboť se týkají procesní povinnosti soudu²⁵² a zákonnými, neboť jejich délka je stanovena výslovným ustanovením zákona.²⁵³ S jejich nedodržením však zákon výslovně nespojuje žádné negativní důsledky či sankce. Některými autory jsou dále tyto lhůty považovány za lhůty pořádkové.²⁵⁴ To znamená, že následkem jejich nedodržení není procesní vada řízení.²⁵⁵ Podobnou povahu mají také lhůty pro vydání předběžného opatření dle ust. § 404 nebo § 456 ZŘS. Společným účelem je zájem na rychlém ukončení soudního řízení a efektivním řešení.

Je však paradoxní, že za pořádkovou lhůtu je považována kupř. také lhůta stanovící třicetidenní lhůtu pro odeslání písemného vyhotovení rozsudku, či lhůta stanovená pro přípravu předvolaných osob k jednání, což jsou případy upravující očividně méně významné otázky, týkající se pouze úpravy dílčích procesních otázek v průběhu řízení.

V případě podstatného porušení lhůty podle § 177 OSŘ, by však došlo ke zřejmému rozporu s účelem řízení o posesorní ochraně a zároveň by to znamenalo krok zpátky k pomalé ochraně poskytované dle § 5 OZ 1964.²⁵⁶ Soudy by se proto měly v každém jednotlivém případě snažit o dodržení lhůt pro vydání rozhodnutí, popř. učinit všechna možná opatření, aby bylo rozhodnutí vyneseno co možná nejdříve, se zvážením případných škod, které by v důsledku jeho prodlení mohly nastat.

V případě nedodržení lhůty pro rozhodnutí by žalobce mohl pouze uplatnit nárok na náhradu škody způsobené státem dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, a to tehdy, vznikla-li by mu z důvodu odepření včasné

²⁵¹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k návrhu zákona občanský zákoník. PSP ČR, tisk 362/0

²⁵² HROMADA, Miroslav. In SVOBODA a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 214.

²⁵³ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní*....s. 188.

²⁵⁴ KŘIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ: *Nová právní úprava ...* s. 49

²⁵⁵ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 405.

²⁵⁶ KŘIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ: *Nová právní úprava ...* s. 50.

ochrany škoda. Nepodstatné překročení lhůty však podle mého názoru nebude dostatečným důvodem pro odvolání dle ust. § 205 odst. 2 písm. c), neboť jeho důsledkem není nesprávné rozhodnutí ve věci

Co se týká posouzení délky takto stanovených lhůt, domnívám se, že především lhůta patnáctidenní vztahující se na rušení a vypuzení držby, může být v praxi dodržena pouze v případě naprosto bezproblémového, ba přímo modelového průběhu soudního řízení bez nařízení jednání. Pokud se však soud bude od zahájení řízení potýkat s nedostatky návrhu na zahájení, procesních podmínek, vyloučení soudců či problémy s doručováním a předvoláváním, není reálné tuto lhůtu dodržet. Důležitým aspektem bude samozřejmě také technická připravenost soudů při vyřizování takovýchto žalob.

5.4.2. Účinky rozhodnutí o ochraně rušené držby

Rozhodnutí o ochraně rušené držby je pro účastníky sporu závazné a právně vynutitelné, nemusí však být v této věci rozhodnutím definitivním. Prozatímnost však není možné považovat za charakteristickou vlastnost těchto rozhodnutí, neboť nemusí být ve všech případech dána. Může se proto stát, že i toto rozhodnutí o faktickém stavu bude konečné.

Lze však předpokládat, že ve většině případů bude na toto řízení navazovat i žaloba petitorní. To je možné díky tomu, že rozhodnutí o ochraně držby není důvodem pro vznik překážky věci rozsouzené vůči případnému petitornímu soudnímu řízení dle ust. § 1043 NOZ,²⁵⁷ které držiteli umožňuje domáhat se žalobou u soudu i petitorní ochrany z titulu svého domnělého vlastnictví k věci, za splnění podmínky držby pravé, poctivé a řádné,²⁵⁸ příp. vůči řízení dle ust. § 1040 NOZ týkající se ochrany vlastníka. Je tomu tak proto, že se v těchto řízeních žalobce domáhá jiných nároků, tedy ochrany práva. Není tedy splněna podmínka totožnosti předmětu řízení.²⁵⁹

Dalším účinkem je zpravidla také obrácené procesní postavení účastníků v navazujícím petitorním řízení.²⁶⁰

²⁵⁷ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 116.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 251.

²⁵⁹ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 298.

²⁶⁰ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k Československému obecnému zákoníku*,... s. 148.

Ve vztahu k jiným řízením o posesorní ochraně dle ust. § 1003, týkajících se stejného předmětu, osob a jednání, však účinky spojené s podáním žaloby, tedy překážka litispendence a překážka věci rozsouzené, nastávají.

5.4.3. Předběžná vykonatelnost rozhodnutí o posesorní ochraně

Vykonatelnost soudního rozhodnutí znamená možnost přímého vynucení splnění povinnosti, která byla soudem ve výroku rozhodnutí stanovena, vůči tomu, komu byla tímto způsobem uložena.²⁶¹ Forma, jakou se v řízení o ochraně rušené držby rozhoduje, je usnesení. Ta jsou charakteristická tím, že zásadně vykazují vlastnost předběžné vykonatelnosti, oproti rozsudkům, u nichž je tato vlastnost výjimkou.²⁶² Podstatou je, že okamžik nabytí vykonatelnosti není svázán s okamžikem nabytí právní moci rozhodnutí.²⁶³ Vzhledem k tomu, že se v těchto řízeních jedná o rozhodnutí ukládající povinnost k plnění,²⁶⁴ nastane vykonatelnost marným uplynutím lhůty k plnění, určené v tomto usnesení. Lhůta ke splnění takto uložené povinnosti se žalovanému počítá ode dne doručení²⁶⁵ písemného vyhotovení usnesení a obvykle trvá 3 dny.²⁶⁶ Poté je možné vykonat tuto povinnost i proti vůli žalovaného, a to prostřednictvím státního donucení dle části šesté OSŘ, nebo postupem v exekučním řízení.²⁶⁷

Přiznání předběžné vykonatelnosti usnesení o ochraně rušené držby je možné vnímat jako jeden z největších benefitů nové právní úpravy. Do budoucna tak bude zamezeno nepřipustnému oddalování vykonatelnosti rozhodnutí podáváním opravných či jiných prostředků, které způsobovaly bezvýchodnost situace držitelů.

5.5. Opravné prostředky proti rozhodnutí

Otázka přípustnosti, lhůt, důvodů ani jiných zvláštních podmínek pro podávání opravných prostředků proti rozhodnutím vydaným v těchto řízeních nejsou v Hlavě páté Části třetí OSŘ upraveny. Na jejich použití se proto plně použijí ustanovení Části čtvrté s aplikací výjimek v této části zákona upravených.

²⁶¹ Tamtéž, s. 294.

²⁶² WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní...*, s. 256.

²⁶³ KŘIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ: *Nová právní úprava ...* s. 50.

²⁶⁴ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní...*, s. 297.

²⁶⁵ Na rozdíl od lhůty k plnění v případě rozsudků, u nichž je rozhodující den nabytí právní moci.

²⁶⁶ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní...*, s. 297.

²⁶⁷ Tamtéž.

Proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o ochraně držby, je možné bránit se prostřednictvím řádného opravného prostředku, jímž je odvolání, neboť ust. § 202 OSŘ, které stanoví výčet usnesení, u nichž není odvolání přípustné, usnesení o ochraně rušené držby nezmiňuje. Dnem, kdy je odvolání doručeno soudu, nastane odkladný účinek právní moci rozhodnutí, nikoli však jeho vykonatelnosti, neboť ta nastane uplynutím pariční lhůty.²⁶⁸ Zákon naopak v ust. § 238 odst. 1 písm. g) a ust. § 230 odst. 1 písm. a) výslovně vylučuje aplikaci ustanovení týkající se uplatnění mimořádných opravných prostředků, mezi něž patří dovolání, žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení. Tento zákaz lze vnímat velice pozitivně, neboť s ohledem na charakter a smysl posesorní ochrany by jejich umožnění přineslo nežádoucí průtahy.²⁶⁹

²⁶⁸ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní...*, s. 297.

²⁶⁹ KŘIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ: *Nová právní úprava ...* s. 50.

6. Závěr

Přestože zní mnohým pojem „posesorní ochrany“ zcela exoticky a připisují ho tak do seznamu novot, které NOZ do našeho právního řádu přináší, jedná se ve skutečnosti o institut, který v našem právním řádu existuje již od vzniku Československa, i když možná pod jiným názvem či jinými podmínkami aplikace. Posesorní ochrana má tudíž dlouholetou tradici, která však byla bohužel zásluhou událostí minulého století téměř zapomenuta.

Nový občanský zákoník, který se stal po mnoha letech volání po změně, prvním původním občanským zákoníkem v historii České republiky, kladoucí důraz na svůj ryzí soukromoprávní charakter, proto nemohl ponechat tuto významnou oblast bez povšimnutí.

Cílem autorů NOZ v oblasti posesorní ochrany je vnímat držbu jako běžný a ve společnosti skutečně často se vyskytující stav, kterému je třeba, s ohledem na jeho praktický význam, poskytovat odpovídající prostředky ochrany, které by držitelům nabízely opravdu efektivní řešení situací, ke kterým může v průběhu jejich života či podnikání reálně velmi často docházet. Při tvorbě této „nové“ ochrany proto zkoumali zkušenosti a poznatky našich předků, a došli k překvapivému závěru: že totiž právní úprava, platná ve třicátých letech 20. století byla daleko propracovanější, nežli tomu bylo do minulého roku v období moderních technologií, komunikace a vědy. Pro vytvoření skutečně fungujícího systému se proto z pochopitelných důvodů inspirovali osvědčenými a teorií i praxí vyzkoušenými poznatky předchozích úprav. Současná podoba posesorní ochrany se proto navrácí k historickým pramenům, považovaným za nejhodnotnější právo na území ČSR.

Po kritické analýze fungování ochrany pokojného stavu dle § 5 předchozího zákoníku, platné do konce minulého roku, se nová úprava snaží o odstranění pokud možno všech zjištěných nedostatků. V této práci bylo proto prokázáno, že se podařilo přenést rozhodovací pravomoc na kompetentnější orgány, a bylo tak docíleno shody v tom smyslu, že o soukromoprávních vztazích rozhodují orgány primárně povolané k ochraně soukromého práva. Přenesením rozhodovací pravomoci z orgánů státní správy na soudy ČR dále došlo ke zlepšení pozice držitelů, kteří nově v rukou mají silnější zbraně proti nedovolenému rušení, nežli tomu bylo dříve.

Nová právní úprava se dále snaží o odstranění nežádoucích průtahů v řízení stanovením lhůt jak pro podání žaloby, kterou se povinen dodržet žalobce na straně jedné, tak pro rozhodnutí soudu na straně druhé. Přestože je v této práci poukázáno na obtížnost dodržení

těchto lhůt a nezávaznost jejich dodržení, neboť za překročení nehrozí žádná sankce, je jejich zakotvení obecně možné vnímat jako velmi přínosné, přinášející do soukromoprávních vztahů mnohem více právní jistoty, nežli tomu bylo dříve.

V kontextu komplexních změn rekodifikace soukromého práva se také podařilo posesorní ochranu zaručit i právům duševního vlastnictví, která může být pro držitele obchodního tajemství, *know-how* či informací, bude-li tato ochrana poskytována skutečně důsledně, velice praktická. Zjevným přínosem NOZ je dále větší důraz na vznik a existenci držby, který jí věnuje mnohem širší prostor a podrobnější právní úpravu a sám její vznik, na mnoha místech, předpokládá.

Osud nové právní úpravy však bude pravděpodobně podroben také ústavní kritice, a to především v případech poskytnutí ochrany držiteli vůči vlastníku věci. V mé práci jsem poukázala na možný rozpor s čl. 11 LZPS zaručující ochranu vlastnictví. Přestože jsem nakonec dospěla k názoru, že se nebude jednat o ústavně nekonformní úpravu, může se stát terčem kritiky.

Úprava posesorní ochrany v NOZ, se úspěšně vypořádala s nejzávažnějšími negativy dosavadní ochrany pokojného stavu. V této práci však bylo zároveň naznačeno, že ani tato nová právní úprava nebude zcela bezproblémová a přinese nové aplikační problémy, na které bude muset zákonodárce v budoucnu reagovat.

Zařazení řízení na ochranu rušené držby do OSŘ bude znamenat kolizi s některými obecnými ustanoveními, které budou v tomto zvláštním řízení způsobovat problémy. Týká se to například doručování v průběhu tohoto řízení, rozhodování bez nařízení jednání proti vůli žalovaného, zkoumání procesních podmínek a další. Vždy však bude třeba mít na zřeteli především teleologický výklad ustanovení NOZ věnující se ochraně práva držby, kterým bude soudce vázán rozhodnout tak, aby toto rozhodnutí poskytlo rychlé vyřešení sporu. V této práci bylo prokázáno, že nová právní úprava v OSŘ není zcela kompatibilní s obecnými ustanoveními platnými pro klasická sporná řízení a není dostatečně reflektována ani doprovodnými procesními zákony, a to např. v otázce výše soudního poplatku.

Nová úprava tak naložila na bedra soudců další nový typ soudního řízení, vymykající se klasickým pravidlům soudního řízení, na něž soudci dosud nebyli zvyklí. V této práci bylo poukázáno na negativní důsledky nedávného nálezu ústavního soudu, kterým byla omezena

pravomoc VJÚ. Ulehčením proto nemůže být ani delegace na soudní úřednický aparát, neboť nová právní úprava to s účinností od 1. 1. 2014 vylučuje.

Velkým přínosem soudních rozhodnutí o ochraně rušené držby je naopak předběžná vykonatelnost rozhodnutí o posesorní ochraně, která držitelům umožní vynucení povinnosti bez ohledu na podání opravných prostředků.

S přihlédnutím ke všem učiněným změnám je však stále pro tento druh rozhodování soukromoprávních sporů tím nejobtížnějším aspektem spravedlivé rozhodnutí ve věci. Často se totiž jedná o situace, v nichž nebudou soudci disponovat hodnověrnými důkazními materiály, neboť se často bude jednat o situace původně bezproblémové, které se však po čase „zvrtyly.“ V takových situacích obvykle držitel nebude mít možnost přesvědčivě svá tvrzení prokázat. Nejinak tomu bude také v případě ochrany vlastníka, který se ocitl v důkazní nouzi. Společným prvkem tohoto řízení se stavem minulým je totiž to, že se stále jedná o posuzování skutkového stavu, které sice není obtížné z hlediska právního posouzení, ale je nadmíru obtížné z hlediska zjištění a správného posouzení skutečného stavu věci. Lze navíc odhadovat, že bude docházet v zásadě ke stejným sporným případům, jako tomu bylo doposud. Soudy však zpravidla nebudou nadány takovou znalostí místních poměrů, jako tomu bylo u obecních úřadů obcí.

Nová právní úprava tak přináší dosud nepoznané postavení všech stran civilního procesu, tedy jak pro soudce, který byl doposud zvyklý na soudní spory aplikovat právo, žalobce, který dosud nedisponoval možností takto urychlené soudní ochrany podáním žaloby a žalovaného, který je nově omezen námitkami, které může v řízení tvrdit. Teprve aplikační praxe proto s odstupem časového období ukáže, zda se autorům úpravy v NOZ a OSŘ podařilo naplnit cíle, k nimž byla posesorní ochrana do právního řádu zařazena.

7. Seznam použitých zdrojů

Monografie a sborníky:

BEZOUŠKA, Petr. PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: Nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013. 375 s. ISBN 978-80-7263-819-2.

BOHUSLAV, J. V. *Sbírka prostonárodních výkladů z oboru věd právních, díl II.: O rušené držbě a řízení ve věcech rušené držby*. Praha: Nákladem Jaroslava Pospíšila, 1892. 56 s.

ELIÁŠ, Karel. Inspirační síla všeobecného zákoníku občanského v návrhu občanského zákoníku pro Českou republiku. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *200 let ABGB - od kodifikace k rekodifikaci českého občanského práva*. Praha: Leges, 2011, s. 11 – 29. ISBN 978-80-87576-03-8.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. 1120 s. ISBN 978-80-7208-922-2.

KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. 378 s. ISBN 80-7179-031-1.

SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 272 s. ISBN 80-7179-385-X.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I. díl*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 459 s. ISBN 978-80-7357-466-6.

RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2008. 188 s. ISBN 978-80-7357-389-8.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011. 710 s. ISBN 978-80-7201-842-0.

Komentářová literatura:

ELIÁŠ, Karel a kol. (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. Svazek § 1 - 487*. 1. vydání. Praha: Linde. 2008. 1390 stran. ISBN 978-80-7201-687-7.

HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. I. - III. díl.* Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7357-540-3.

KABELKOVÁ, E., DEJLOVÁ, H. *Nájem a pacht v novém občanském zákoníku. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 616 s. ISBN 978-80-7400-524-4.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. §1-117.* 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 720 s. ISBN 978-80-87576-73-1.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl II.* Reprint původního vydání. Praha: ASPI Publishing, 2002. 970 s. ISBN 80-85963-64-7.

SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474): Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1276 s. ISBN 978-80-7400-499-5.

SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 540 s. ISBN 978-80-7400-445-2.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád: Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1422 s. ISBN 978-80-7400-506-0.

ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459: Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1394 s. ISBN 978-80-7400-108-6.

WALTR, R. *Zákon o soudních poplatcích. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 145 s. ISBN 978-80-7400-435-3.

Odborné články a sborníky:

BUBELOVÁ, T. Kamila. Držitel – detentor nebo possessor? IN VYHNÁLEK, Leoš (ed). *Acta universitatis palackianae olomouensis facultas iuridica.* Olomouc: Nakladatelství UP, 2000, s. 29 - 34. ISBN 80-244-0099-5.

ČERMÁK, Karel. Držba a průmyslová práva. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 10, s. 15-30.

CHROMČÁKOVÁ, Monika. Ochrana pokojného stavu a (nejen) nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2013, č. 1, s. 12 – 16.

KNAPP, Viktor. *Quieta non movere* (§ 5 občanského zákoníku). *Právní praxe*, 1993, č. 5, s. 265 – 284.

KNAPPOVÁ, Marta. Držba. *Právo a zákonnost*, 1992, ročník XL, číslo 10, str. 579-592.

KŘIVÁČKOVÁ, Jana. HAMULÁKOVÁ, Klára. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, 22. ročník, č. 2, s. 48-51.

PETR, Bohuslav. Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby a vydržení. *Právní rozhledy*, 2005, 13. ročník, č. 17, s. 613 - 622.

SPÁČIL, Jiří. Poctivá držba v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, 21. ročník, č. 2, s. 63 – 70.

SPÁČIL, Jiří. Držba v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 13, s. 479 – 485.

SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 48.

ŠULÁKOVÁ, Martina. Řízení o žalobách z rušené držby. *Rekodifikace & praxe*, 2013, roč. 1, č. 5, s. 14.

TELEC, Ivo. Držba informací. *Právní rozhledy*, 2014, 22. ročník, č. 4, s. 115 - 121.

WAGNEROVÁ, Petra. Úskalí správního řízení podle § 5 Občanského zákona. *Správní právo*, 2005, č. 2, s. 81 – 93.

Webové zdroje:

JIRSA, Jaromír. *O jednom (velkém) justičním kroku zpět* [online]. pravni prostor.cz, 11. února 2014 [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné na < <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/o-jednom-velkem-justicnim-kroku-zpet>>.

JIRSA, Jaromír. *Úplné procesní novinky* [online]. pravni prostor.cz, 10. března 2014 [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné na <http://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/uplne-procesni-novinky-ii>.

NOVÁKOVÁ, Petra. *I držba projde rekodifikací aneb s čím musíte od 1. ledna 2014 počítat*. patria.cz, 13. srpna 2013 [citováno 18. 10. 2013]. Dostupné na

<http://www.patria.cz/pravo/2405276/i-drzba-projde-rekodifikaci-aneb-s-cim-musite-od-1-ledna-2014-pocitat.html>.

PLACHÝ, Jiří. *Ochrana pokojného stavu u správního orgánu* [online]. epravo.cz, 7. září 2011 [citováno 18. 1. 2014]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-pokojneho-stavu-u-spravniho-organu-76453.html>.

VLÁŠEK, Jan. *Právní aspekty držby v návrhu nového občanského zákoníku* [online]. epravo.cz, 9. dubna 2009 [citováno 23. 10. 2013]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-aspekty-drzby-v-navrhu-noveho-obcanskeho-zakoniku-55791.html>.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. II. ÚS 183/01

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. II. ÚS 221/98

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 6. 1997, sp. zn. I. ÚS 31/97

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 394/01

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 3271/09

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2006, sp. zn. 32 Odo 6/2005

Rozsudek KS v Ústí nad Labem ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 16 Ca 425/98

Rv I 966/21 ze dne 6. 5. 1922

Rozhodnutí OGH 1 Ob 546/85 ze dne 22. 5. 1985

Právní předpisy a sněmovní tisky:

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k návrhu zákona občanský zákoník. PSP ČR, tisk 362/0

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 293/2013, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. PSP ČR, tisk 932/0

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k návrhu zákona o zvláštních řízeních soudních. PSP ČR, tisk 931/0

Usnesení vlády č. 188 ze dne 19. března 1998 o Legislativních pravidlech vlády. Dostupné na <http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>.

Zákon č. 111/1895 z. ř. ze dne 1. srpna 1895, o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma).

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Zákon č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících

8. Shrnutí

Tato diplomová práce je zaměřena na analýzu nové právní úpravy posesorní ochrany v rámci rekodifikovaného soukromého práva na území České republiky a dále na její komparaci s předchozí právní úpravou ochrany pokojného stavu. Práce se soustřeďuje na hlavní výhody tohoto nového institutu ale také na problémy, které může aplikační praxe přinést. Vzhledem k tomu, že posesorní ochrana je institutem na pomezí práva hmotného a procesního, zabývala jsem se v práci jak hmotněprávními podmínkami jejího uplatnění, tak procesem její realizace v novém soudním řízení.

Výzkumnou otázkou bylo také to, zda nová právní úprava přináší lepší ochranu práv držitelů a vyšší míru právní jistoty v soukromoprávních vztazích, do nichž bylo nepřípustným zásahem třetích osob zasaženo a zda se podařilo odstranit nedostatky vytýkané právní úpravě platné do konce minulého roku.

V části věnující se soudnímu řízení na ochranu rušené držby jsem se soustředila především na odchylky, které toto řízení oproti klasickým sporným řízením vykazuje a také na návaznost a použitelnost obecných ustanovení občanského soudního řádu na tato zvláštní řízení.

9. Abstract

This diploma thesis focuses on the analysis of the new legislation of the protection guaranteed to interfered possession within the recodification of the private law in the Czech Republic and its comparison with the previous legislation protecting peaceful state. The work focuses on the main benefits of this new institute but also on issues that can bring the application in practice. Given that the institute of possession's protection is on the border between law and procedure, I have dealt with both the substantive terms of its application and the process of its implementation in the new lawsuit.

I was considering also whether the new legislation offers better protection of the rights of holders of a higher degree of legal certainty in private law relationships in which it was impermissible interference of third parties affected and whether this new legislation is able to remove the deficiencies complained of legislation expires at the end of last year .

In the section that deals with legal proceedings for the protection trespass, I focused mainly on the variations that this procedure compared to traditional inter partes proceedings and also shows the continuity and applicability of the general provisions of the Civil Procedure Code on this special procedure.

10. Klíčová slova

držba	possession
rušená držba	interfered possession
posesorní	possessor
držitel	detention
detentor	civil lawsuit
soudní řízení	protection
ochrana	peaceful state
pokojný stav	